

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Ondřej Trávníček

Prvky prezidentského systému a pravomoci prezidenta v Ústavě České
republiky

Diplomová práce

Olomouc 2019

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Prvky prezidentského systému a pravomoci prezidenta v Ústavě České republiky“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne _____

Ondřej Trávníček

Na tomto místě si dovoluji poděkovat vedoucímu své diplomové práce doc. JUDr. Jiřímu Jiráskovi, CSc. za konzultace při psaní této diplomové práce, vstřícný přístup a neocenitelné odborné rady a doporučení.

Obsah

Úvod	6
1 Politické systémy.....	7
2 Vývoj postavení prezidenta v ústavním systému Československa v letech 1918 - 1989.....	10
2.1 Vznik samostatného státu a Prozatímní ústava	10
2.2 Ústava 1920.....	13
2.3 Ústava Československé republiky 1948.....	15
2.4 Ústava Československé republiky 1960.....	16
3 Tvorba Ústavy České republiky a postavení prezidenta v ní	17
3.1 Tvorba Ústavy České republiky	17
3.2 Postavení prezidenta v Ústavě České republiky.....	18
4. Pravomoci nekontrasignované	22
4.1 Jmenuje předsedu a další členy vlády	22
4.2 Svolává zasedání Poslanecké sněmovny	25
4.3 Rozpouští Poslaneckou sněmovnu	26
4.4 Pověřuje vládu, jejíž demisi přijal nebo kterou odvolal, vykonáváním jejích funkcí prozatímně až do jmenování nové vlády.....	26
4.5 Jmenuje soudce Ústavního soudu, jeho předsedu a místopředsedy.	27
4.6 Jmenuje ze soudců předsedu a místopředsedy Nejvyššího soudu.....	28
4.7 Odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem a zahlazuje odsouzení.	28
4.8 Má právo vrátit Parlamentu přijatý zákon s výjimkou zákona ústavního.	29
4.9 Podepisuje zákony.....	31
4.10 Jmenuje prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu.	32
4.11 Jmenuje členy Bankovní rady České národní banky.....	33
5 Pravomoci kontrasignované	34
5.1 Zastupování státu navenek	34
5.2 Sjednávání a ratifikace mezinárodních smluv.....	36

5.3 Velení ozbrojeným silám a přijímání vedoucích zastupitelských misí	37
5.4 Pověřování a odvolávání vedoucích zastupitelských misí	38
5.5 Vyhlášení voleb do Poslanecké sněmovny a do Senátu.....	39
5.6 Jmenování a povyšování generálů.....	40
5.7 Propůjčování a udělování státních vyznamenání	41
5.8 Jmenování soudců	42
5.9 Nařizování, aby se trestní řízení nezahajovalo, a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo	42
5.10 Udělování amnestie	43
Závěr.....	45
Seznam použitých zdrojů	47
Monografie:	47
Příspěvky ve sbornících:	48
Komentářová literatura:.....	49
Právní předpisy:.....	50
Odborné časopisy:	51
Judikatura:	51
Internetové zdroje:.....	51
Shrnutí	55
Summary	55
Klíčová slova.....	56
Keywords	56

Úvod

Ve své diplomové práci se budu zabývat zkoumáním, zda se v Ústavě České republiky objevují ústavní prvky typické pro poloprezidentské a prezidentské systémy, popř. které z nich to jsou. Také budu otázkou, zda je Ústava České republiky ústavou typickou pro parlamentní systém vlády, nebo zda v ní mají prezidentské pravomoci takový rozsah a význam, že ji za takovou nelze označit. Pro toto posouzení bude důležité srovnání se zahraničními ústavami zemí, které se typicky označují za prezidentské či poloprezidentské. Těmito zeměmi jsou Francie a Spojené státy americké. Otázkou bude i to, zda může pouze odlišný výklad prezidentských pravomocí různými prezidenty změnit charakteristiku českého ústavního systému natolik, že se transformuje z parlamentního na poloprezidentský či prezidentský, nebo zda v něm existuje takové množství pojistek a prostředků, jak prezidentův vliv oslabit, že to není možné.

Diplomová práce je rozdělena do pěti kapitol. V té úvodní se krátce zabývám samotným vymezením typických znaků zmíněných systémů a postavením hlavy státu v zemích, které jsou obvykle považovány za jejich typické příklady a dále pak historickým vývojem ústavnosti na našem území od vzniku Československé republiky. Následuje krátký exkurz do doby vzniku Ústavy České republiky, zjišťování, které aspekty a okolnosti ovlivňovaly její schvalování a konečnou podobu a formu a mj. také to, do jaké míry ji ovlivnil či neovlivnil tehdejší prezident Václav Havel. Následují kapitoly, které se zabývají tím, jak své ústavní pravomoci interpretovali dosavadní tři prezidenti samostatné České republiky, jakým způsobem je využívali, a také tím, jak moc jejich praxe ovlivňovala možnou klasifikaci ústavního systému ČR. U každé pravomoci je také uvedeno, jaká je odpovídající úprava v ústavních listinách Francie a Spojených států, popř. v tamějších obecných zákonech a je rozebrána její povaha a uvedeny podrobnosti o ní.

Hlavními důvody, proč jsem si pro svou diplomovou práci zvolil právě toto téma z oblasti ústavního práva, byl můj osobní zájem o tuto oblast, která je nesmírně zajímavá, a také jeho nesporná aktuálnost. V posledních letech se totiž jasně ukázalo, že ústavní právo má široký praktický a společenský význam. Několikrát se ocitlo v centru zájmu veřejnosti i médií, především v souvislosti se přímou volbou hlavy státu a zvolením Miloše Zemana do této funkce, následným jmenováním úřednické vlády Jiřího Rusnoka a dalšími kroky, které vyvolaly rozsáhlou veřejnou i odbornou diskuzi. Po druhé přímé volbě prezidenta republiky v roce 2018 a znovuzvolení prezidenta Miloše Zemana se již rovněž objevilo několik ústavněprávních otázek, které si zasluhují pozornost.

1 Politické systémy

Pro posouzení, jak moc se Česká republika posunula či posunuje k (polo)prezidentskému systému, je nejprve nutné vymezit samotné znaky těchto politických systémů. Tento výčet politických systémů samozřejmě není taxativní, nicméně pro účely diplomové práce by bylo bezpochyby nadbytečné veškeré tyto systémy popisovat. Stejně důležité je vnímat prezidentské pravomoci v určitém kontextu a vzájemných souvislostech. Pouze při komplexním pohledu je totiž možné analyzovat ústavní systém a jeho případné posuny. Také je nejprve nutné stanovit, jaké faktory se při podobném posuzování obvykle berou v úvahu. Je také důležité zmínit, že poloprezidentský (či neoprezidentský) systém je určitým poddruhem a kombinací výchozích ústavních zřízení, jimiž jsou republika parlamentní a prezidentská.

Jako typický příklad silného poloprezidentského systému se typicky uvádí Pátá Francouzská republika. Proto se pro posuzování prvků poloprezidentského systému nabízí srovnání právě s Francií. Pozice prezidenta je tam upravena v Hlavě II Ústavy. Typickými prvky jsou silné postavení prezidenta jako vrcholného orgánu výkonné moci při současném zachování vlády jako kolegiálního orgánu¹, rozdělení výkonné moci mezi prezidenta a vládu² (a také možnost určitého „vyvažování“ mezi nimi)³ a rovněž významná možnost využívání referenda, o níž je obsáhleji pojednáno níže. Při srovnávání s Českou republikou nelze přehlédnout jistá specifika francouzského politického systému, kupř. možnost kohabítace, tedy situaci, kdy prezident a předseda vlády jsou členy jiných politických stran a jsou nuceni spolu „koexistovat“. V České republice tato situace může rovněž nastat, nicméně z dosavadní praxe je zřejmé, že prezidentovo členství v určitém politickém subjektu není ani zdaleka tak podstatným prvkem, jako je tomu ve Francii, a jeho členství nemá na jeho úřadování rozhodující vliv. Proto se také tento stav v České republice obvykle neoznačuje jako kohabítace.

Francouzská ústava poskytuje hlavě státu určité speciální pravomoci. Jistou „specialitou“ Páté Francouzské republiky je to, že prezident předsedá Ministerské radě, tato pravomoc je vymezena čl. 9 Ústavy Francouzské republiky. Čl. 16 mu pak poskytuje možnost přijmout nezbytná opatření v době ohrožení státních institucí, nezávislosti nebo územní

¹ KROUPA, Jiří a kol. *Soudobé ústavní systémy*. 2. doplněné a upravené vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2001, s. 69.

² BLAHOŽ, Josef, BALAŠ, Vladimír, KLÍMA, Karel. *Srovnávací ústavní právo*. 5., přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 123.

³ SARTORI, Giovanni. *Srovnávací ústavní inženýrství: zkoumání struktur, podnětů a výsledků*. Přeložila J. OGROCKÁ. 2. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011, s. 133.

integrity. V takovém případě může činit i taková rozhodnutí, k nimž by za normálních okolností bylo třeba zákona nebo i ústavního zákona.⁴ Podle čl. 11 Ústavy Francouzské republiky je prezident oprávněn vypsát referendum o jakémkoli vládním návrhu zákona týkajícím se organizace veřejných orgánů nebo ekonomických či sociálních reforem. Vypsání referenda se formálně děje buď na doporučení vlády, nebo společného zasedání obou komor parlamentu, nicméně jeho reálnými iniciátory byli v minulosti právě prezidenti, především prezident de Gaulle. Takové referendum je vyhlášeno vládním aktem.⁵ V případě odsouhlasení je prezident povinen vyhlásit zákon zohledňující výsledek referenda do 15 dnů. Je možné konstatovat, že toto oprávnění je nejen prvkem, který posiluje přímou demokracii, ale především postavení samotného prezidenta. Od roku 1958 proběhlo devět referend. Dvě z nich se týkala právě postavení hlavy státu. V roce 1962 občané rozhodovali o její přímé volbě. Výsledkem 62,25 % hlasů pro byla tato změna ústavy schválena. Ke druhému z nich došlo v roce 2000 a rozhodovalo se o zkrácení volebního období prezidenta ze sedmi let na pět let. Toto referendum však bylo vypsáno na základě čl. 89, o němž je pojednáno v následujícím odstavci.

V čl. 89 je zakotveno oprávnění prezidenta vypsát referendum týkající se změn ústavy či přidání dodatků. Podnětem k vypsání referenda je doporučení člena nebo členů parlamentu nebo opět doporučení premiéra. Prezident je však oprávněn návrhu nevyhovět. Než je určitá otázka předložena občanům v referendu, musejí ji schválit ve shodném znění obě komory parlamentu. Vyloučena je změna republikánské formy státu a také hlasování v době ohrožení územní celistvosti státu. Co do četnosti pořádání referenda podle článku 89, je jeho konání v podstatě raritou. Zmiňované referendum z roku 2000 bylo jediným, které bylo uspořádáno právě na základě tohoto ustanovení. Poměrem 73,21 % hlasů pro bylo tehdy funkční období prezidenta zkráceno.

Za modelový příklad prezidentského systému je pak označováno ústavní uspořádání Spojených států amerických.⁶ Prezidentovo postavení je tam upraveno především v Hlavě II Ústavy týkající se moci výkonné. Za charakteristické rysy se označují striktní oddělení jednotlivých mocí (projevující se např. neslučitelností funkcí člena Kongresu a člena vlády)⁷ a

⁴ KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států (srovnávací studie)*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2006, s. 212.

⁵ PEROTTINO, Michel. Prezident republiky ve Francii. In: NOVÁK, Miroslav; BRUNCLÍK, Miloš (eds). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. 1. vydání. Praha: Dokořán, 2008, s. 153.

⁶ BLAHOŽ, Josef, BALÁŠ, Vladimír, KLÍMA, Karel. *Srovnávací ústavní právo*. 5., přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 117 – 118.

⁷ KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států (srovnávací studie)*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2006, s. 164.

postavení prezidenta jakožto vrcholného představitele exekutivy.⁸ Jako takový pak má prezident právo jak určovat základní linii vládní politiky, tak politicky rozhodovat ve všech vnitropolitických a zahraničněpolitických otázkách týkajících se výkonné moci.⁹ Vláda pak není považována za kolegiální orgán a představuje spíše sbor prezidentových poradců, kteří jsou jím jmenováni a mohou jím být také kdykoli odvoláni.¹⁰ Prezident má rovněž oprávnění k normotvorné činnosti, to však není v Ústavě spojených států stanoveno explicitně, ale je odvozeno z čl. II oddílu 3 Ústavy, který mj. stanoví, že prezident „pečuje o to, aby zákony byly svědomitě plněny“. Prezidentská normotvorba je pak vykonávána prostřednictvím nařízení, která mají stejnou právní sílu jako zákon.¹¹

⁸ BLAHOŽ, Josef, BALAŠ, Vladimír, KLÍMA, Karel. *Srovnávací ústavní právo*. 5., přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 117.

⁹ KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států (srovnávací studie)*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2006, s. 162.

¹⁰ KLÍMA, Karel. *Teorie veřejné moci (vládnuti)*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2003, s. 146 – 147.

¹¹ KŘTĚNOVÁ, Monika. *Prezidentský systém Spojených států amerických*. Praha: Univerzita Karlova. Právnická fakulta, 2016, s. 29.

2 Vývoj postavení prezidenta v ústavním systému Československa v letech 1918 - 1989

Funkce prezidenta České republiky spolu s rozsahem jeho pravomocí vychází z ústavních tradic Československa a je s nimi neoddělitelně spjata. Česká republika na ně při svém vzniku mohla bez výraznějších problémů navázat a záměrně a „z velmi dobrých důvodů“ tak také učinila.¹² Toto přihlášení se k tradicím československé státnosti a ústavnosti nalezneme i v preambuli Ústavy České republiky.¹³ Při její tvorbě také byly studovány materiály prvorepublikového Národního shromáždění (dále též „NS“) k přípravě ústavní listiny z roku 1920¹⁴, což toto sepětí dále potvrzuje. Předválečné ústavní uspořádání v Československu navíc patřilo k nejsvobodnějším a nejdemokratičtějším v Evropě. Na rozdíl od Polska nebo Maďarska totiž v této době nebyla ČSR poznamenána diktátorským či autoritativním režimem.

Pro dobré pochopení současného postavení prezidenta je tedy žádoucí podniknout historický exkurz do doby vzniku Československé republiky a popsat její ústavní vývoj, který je ve střední a východní Evropě unikátní také tím, že v čele státu vždy stál prezident, bez ohledu na momentálně panující politickou situaci a historické okolnosti. Popis všech ústavních změn, které se v turbulentních dějinách samostatného československého a českého státu udály, by byl zřejmě pro zbytek diplomové práce neměl valný význam a navíc by svou obsáhlostí zjevně přesahoval její rozsah. Totéž platí i prot případný popis ústavních změn, které se odehrávaly v zemích, jejichž ústavní úpravu ve své diplomové práci zmiňuji. Proto se v této kapitole budu (mimo nezbytného zasazení do historického rámce) zabývat především tím, jak se v Československých ústavách vyvíjely prezidentské pravomoci, neboť tato problematika má pro zbytek textu mimořádný význam.

2.1 Vznik samostatného státu a Prozatímní ústava

Před samotným vznikem československého státu ještě nebylo zcela zřejmé, jaká forma vlády bude zvolena. Přestože již např. Washingtonská deklarace z 18. 10. 1918 obsahovala přihlášení se k republikánské formě vlády („*Československý stát bude republikou.*“), první

¹² BÁRTA, Jan. Pravomoci prezidenta v československé ústavě. In: LOUŽEK, Marek (ed). *Československá ústava 1920: devadesát let poté*. Praha: CEP – centrum pro ekonomiku a politiku, 2010, s. 85.

¹³ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴ JIRÁSEK, Jiří. K preambuli ústavy. In: MLSNA, Petr (ed). *Ústava ČR – vznik, vývoj a perspektivy*. Praha: Leges, 2010, s. 173.

zákon nově vzniklého státu, Zákon o zřízení samostatného státu československého¹⁵, uvádí pouze to, že „*samostatný stát československý vstoupil v život.*“ a o formě státu se nezmiňuje. Prozatímní ústava (přijata jako zákon č. 37/1918 Sb. z. a n., o prozatímní ústavě) také ještě neobsahuje samostatné ustanovení, které by explicitně stanovovalo formu státu, z mnoha jejích ustanovení jsou však již na první pohled patrné znaky republikánského zřízení.¹⁶ Jde jednak o § 13, který stanoví, že rozsudky a nálezy soudů se vyhláší jménem republiky, ale především o § 7 – 12, které upravují práva a povinnosti prezidenta republiky. Podle této ústavy ještě není zařazen do moci výkonné. Prezidenta volilo Národní shromáždění. § 9 prezidentovi poskytoval trestněprávní imunitu. Nebylo přitom stanoveno žádné její omezení, např. na dobu mandátu, a možnosti vydání prezidenta k trestnímu stíhání nebyly vůbec upraveny. Tuto úpravu při projednávání Prozatímní ústavy kritizoval poslanec František Modráček (ČSDS)¹⁷, který navrhoval, aby byla prezidentská imunita shodná s imunitou poslaneckou. Ta byla upravena zákonem o osobní nedotknutelnosti členů Národního shromáždění (č. 35/1918 Sb. z. a n.), který byl Národním výborem schválen již 9. listopadu 1918. Tento zákon za určitých podmínek trestní stíhání umožňoval a stal se základem pro pojetí poslanecké imunity v českých zemích. Modráčkův návrh nicméně nebyl reflektován. V Prozatímní ústavě nebyla přítomna ani v následujících ústavních dokumentech (s výjimkou tzv. Socialistické ústavy, viz níže) běžná zmínka o možnosti stíhání pro velezradu, lze se tedy jen domnívat, jak by se postupovalo v případě, že by se prezident v této době velezrady skutečně dopustil. I s ohledem na osobu pravděpodobného prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka je však pochopitelné, že ústavodárci v této době podobnou úpravu považovali za nadbytečnou. To potvrzuje i vyjádření poslance a Masarykova přítele Václava Boučka, který řekl: „*Nezradil-li nás dosud, nezradí nás ani jako prezident*“.¹⁸

Samotné pravomoci, které zatím nebyly nikterak rozsáhlé, upravuje § 10. Prezident zastupoval stát na venek, náleželo mu nejvyšší vojenské velení, přijímání vyslanců, vypovídání války podle usnesení Národního shromáždění a předkládání sjednaného míru jemu ke schválení. Prezident dále jmenoval důstojníky, státní úředníky a soudce „*počínaje VI. třídou hodnostní nahoru*“ a má právo promíjet nebo zmírňovat tresty. K vládním úkonům prezidenta byla nutná kontrasignace příslušného odpovědného člena vlády. Z této úpravy vyplývá to, že prezident byl z výkonu své funkce neodpovědný. Kvůli tomu, že zprvu nebyl

¹⁵ č. 11/1918 Sb. z. a n.

¹⁶ BÁRTA: *Pravomoci prezidenta...*, s. 87.

¹⁷ Československá sociálně demokratická strana dělnická

¹⁸ KUKLÍK, Jan. Příprava a přijetí prozatímní ústavy. In LOUŽEK, Marek (ed). *Československá ústava 1920: devadesát let poté*. Praha: CEP – centrum pro ekonomiku a politiku, 2010, s. 83.

oprávněn jmenovat a odvolávat ministry, bylo jeho postavení velmi neurčité.¹⁹ § 11 pak prezidentovi poskytoval právo vetovat zákon a vrátit jej do osmi dnů po jeho usnesení Národním shromáždění k novému projednání. Na kompetencích tohoto druhu se nic zásadního dodnes nezměnilo. Prezident Masaryk s takto omezenými prezidentskými právy nesouhlasil.²⁰ Není však pravdivé tvrzení, že Masaryk požadoval silného prezidenta po vzoru Spojených států amerických. Americký prezident totiž měl a má větší pravomoci, než měl před vznikem republiky rakousko-uherský císař. Nebylo tedy žádoucí svěřit prezidentovi, i když demokraticky zvolenému, větší podíl na výkonné moci, než míval před ním císař.²¹ Prezident byl navíc podle Prozatímní ústavy volen nepřímou volbou, a svěřením rozsáhlých pravomocí nepřímo volenému prezidentovi by podle mého názoru mohlo nepříznivě ovlivňovat jeho legitimitu a vytvářet určitý demokratický deficit.

Prozatímní ústava byla dvakrát novelizována ústavními zákony č. 138/1919 Sb. z. a n. (z 11. 3. 1919) a č. 271/1919 Sb. z. a n. (z 23. 5. 1919). Těmito novelami byly prezidentské kompetence posíleny, naproti tomu postavení Národního shromáždění bylo o něco oslabeno. Nově bylo hlavě státu umožněno jmenovat a odvolat vládu, toto oprávnění původně náleželo právě Národním shromáždění. Počet členů vlády již také nebyl pevně stanoven na 17. Zároveň byla prodloužena lhůta pro vetování zákonů z původních osmi dnů na čtrnáct a prezident získal i právo být přítomen jednáním vlády a dokonce jim i předsedat. Prezident se také stal nejvyšším velitelem veškeré branné moci.²²

I tyto novelizace však byly pouhým dočasným řešením. Původně sice bylo plánováno rychlé přijetí definitivní ústavy, především kvůli mezinárodní situaci však práce na samotném dokumentu začaly teprve rok po vzniku státu, na podzim 1919. Od 27. dubna 1919 totiž probíhal ozbrojený konflikt mezi Československou republikou a Maďarskou republikou rad, během kterého se Maďarům podařilo ovládnout značnou část Slovenska, ve které vyhlásili loutkovou Slovenskou republiku rad. Již počátkem července se sice podařilo dostat celé Slovensko opět pod vojenskou kontrolu a SRR zanikla, bylo však zřejmé, že samostatný stát je třeba více zabezpečit i z hlediska diplomatického, což se stalo na v té době probíhající Pařížské mírové konferenci. Mírové smlouvy sjednané s nástupnickými státy Ústředních

¹⁹ BROKLOVÁ, Eva. *Československá demokracie: politický systém ČSR 1918-1938*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 1992, s. 35.

²⁰ BROKLOVÁ, Eva. *První československá ústava: diskuse v ústavním výboru v lednu a únoru 1920*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1992, s. 13.

²¹ BÁRTA: *Pravomoci prezidenta...*, s. 87.

²² ZIMEK Josef. *Ústavnost a český ústavní vývoj*. 3. nezměněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 65.

mocností byly následně inkorporovány do ústavy ČSR. Jednalo se např. o ustanovení o ochraně menšin, ke které se ČSR zavázala v Saint-germainské smlouvě.²³

2.2 Ústava 1920

K samotné přípravě a projednání ústavy byl svolán zvláštní ústavní výbor. Jeho členy byli jednak zástupci parlamentních politických klubů (mnoho z nich mělo rovněž právnické vzdělání), jednak ústavní právníci. Byly mezi nimi i takové osobnosti jako prof. JUDr. František Weyr nebo prof. JUDr. Jiří Hoetzel, přední českoslovenští právníci. Z politiků lze za tvůrce ústavy označit Antonína Švehlu (RSČV)²⁴ a JUDr. Alfréda Meissnera (ČSDSD), představitele dvou nejsilnějších stran. Veřejná diskuze na podobu ústavy neměla prakticky žádný vliv.²⁵

Ústavní listina Československé republiky z roku 1920 (zákon č. 121/1920 Sb. z. a n., kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky, dále jen „Ústava 1920“) byla schválena 29. 2. 1920. Již v § 2 jasně stanoví, že „*Stát československý jest demokratická republika, jejíž hlavou je volený president.*“ Ústavodárci se tedy nyní již explicitně přihlásili k republikánskému státnímu zřízení. Prezident je již systematicky zařazen do moci vládní a výkonné, kterou upravuje Hlava třetí. Prezidentem se mohl stát občan starší 35 let, který byl volitelný do poslanecké sněmovny. Co do samotného postavení prezidenta, ten má v Ústavě 1920 mnohem širší pravomoci a významnější postavení, než měl v ústavě Prozatímní, i po jejích novelizacích. Podle § 31 odst. 1 měl prezident právo rozpouštět obě komory Národního shromáždění, nesměl tak učinit pouze v posledních šesti měsících svého volebního období. Měl také např. možnost určení počtu ministrů. Nemohl-li prezident vykonávat svůj úřad, náležely jeho pravomoci vládě. Pokud tato překážka trvala déle než šest měsíců, mohlo NS zvolit prezidentova náměstka pověřeného výkonem úřadu. Za dobu účinnosti Ústavy 1920 se tak však ani jednou nestalo.²⁶

§ 64 provádí v jedenácti bodech výčet prezidentských pravomocí. Prof. Hoetzel považuje výpočet prezidentských oprávnění za „vydatný“, zaručující mu patřičný vliv na

²³ VODIČKA, Karel, CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky: historie a současnost*. Praha: Portál, 2003, s. 24.

²⁴ Republikánská strana československého venkova

²⁵ BROKLOVÁ, Eva. *První československá ústava: diskuse v ústavním výboru v lednu a únoru 1920*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1992, s. 8.

²⁶ GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Prospektrum, 2002, s. 24.

vedení vládních věcí, zároveň však prezidenta nezatěžující nepatrnými věcmi.²⁷ Funkce převážně reprezentativního charakteru, které prezidentovi přiznávala Prozatímní ústava, zůstaly zachovány. Šlo např. o již zmíněné zastupování státu navenek, přijímání vyslanců či jmenování vysokoškolských profesorů. Další pravomoci prezidentovi poskytovaly některé běžné zákony, např. § 3 zákona č. 300/1920 Sb. z. a n., o mimořádných opatřeních. Tato oprávnění však většinou nebyla zvláště důležitá.²⁸ § 64 odst. 2 potom stanovil, že pokud není některá pravomoc výslovně vyhrazena prezidentovi, přísluší vládě. Prezident byl i nadále z výkonu svého úřadu neodpovědný, za jeho úkony učiněné v souvislosti s výkonem funkce byla odpovědná vláda, což stanovil § 66. S tímto jeho sepětím s mocí vládní a výkonnou souviselo i oprávnění být přítomen i předsedat schůzím vlády stanovené § 82. Pojetí neodpovědnosti prezidenta již tehdy vyvolávalo pochybnosti²⁹ a stalo se předmětem rozsáhlých polemik. Kupř. dr. Weyr zastával názor, že by mělo být v ústavní listině výslovně uvedeno, že prezident není odpovědný *právně*, neboť má stále odpovědnost politickou a mravní.³⁰ S prezidentovou neodpovědností neoddělitelně souvisí § 68, který navazuje na úpravu nutné kontrasignace v ústavě Prozatímní. U některých funkcí uvedených v § 64 však kontrasignace neměla žádný právní význam. Jedná se např. o § 64 odst. 1, č. 6, který stanoví, že prezident podává Národnímu shromáždění zprávu o stavu republiky. Taková zpráva totiž nebyla úkonem vládní nebo výkonné moci a nemohla být platná či neplatná.³¹ Sám prezident Tomáš Garrigue Masaryk povinnost kontrasignace nesl těžko a „*sám by uvítal velikou odpovědnost a nejrady by byl za své úřadování odpovědný sám.*“³² S tím, že byl prezident ze své funkce neodpovědný, také souvisela jeho neodvolatelnost Národním shromážděním nebo jakýmkoliv jiným orgánem moci zákonodárné či soudní.

Novinkou je v § 67 zavedená možnost trestního stíhání prezidenta. To je však možné pouze pro velezradu a jediným trestem může být ztráta prezidentského úřadu a způsobilosti jej znovu nabýt. Jedná se o naprosto stejnou úpravu, jaká platí i dnes, s výjimkou toho, kdo je oprávněn podat ústavní žalobu a který orgán o ní rozhoduje. Zatímco dnes je k podání ústavní žaloby aktivně legitimován Senát a pro řízení o ní příslušný Ústavní soud, podle Ústavy 1920

²⁷ HOETZEL, Jiří. *Ústava republiky Československé: zákony a nařízení z oboru práva ústavního*. Praha: Věšrd, 1920, s. 9.

²⁸ WEYR, František. *Československé právo ústavní*. Praha: Melantrich, 1937, s. 206.

²⁹ HŘEBEJK, Jiří, PAVLÍČEK, Václav. *Ústava a ústavní řád České republiky. Díl 1, Ústava České republiky [i.e. Ústavní systém], text, důvodová zpráva, komentář, literatura, judikatura, prováděcí zákony*. Praha: Linde, 1994, s. 27.

³⁰ BROKLOVÁ: *První československá ústava...*, s. 38.

³¹ WEYR: *Československé právo ústavní*, s. 191

³² ČECHUROVÁ, Jana a kol. *Ústava 1920 : vyvrcholení konstituování československého státu*. Praha: Leges, 2011, s. 53

měl Senát o žalobě naopak rozhodovat, přičemž aktivní legitimace náležela poslanecké sněmovně. Podrobnosti pro trestní stíhání prezidenta pro velezradu měl dle § 67 odst. 2 upravit zákon, kterým se stal zákon č. 36/1934 Sb. z. a n., o trestním stíhání prezidenta republiky a členů vlády podle § 34, 67 a 79 ústavní listiny.³³

Prezident byl nadále volen Národním shromážděním a to na dobu 7 let. Takto dlouhé volební období bezesporu posilovalo stabilitu, která jinak obecně nebyla silnou stránkou prvorepublikové politické scény. Bylo také v souladu s tím, že prezident měl ve srovnání s ostatními volenými orgány menší pravomoci.³⁴ Nikdo nemohl být zvolen prezidentem vícekrát než dvakrát po sobě, toto omezení se však nevztahovalo na *prvního prezidenta Československé republiky*, čímž ústavodárci zohlednili zásluhy Tomáše Garrigua Masaryka. Není bez zajímavosti, že podobnou výjimku, tentokrát pro *druhého prezidenta Československé republiky*, v § 70 odst. 2 obsahovala i Ústava 9. května (viz níže).

2.3 Ústava Československé republiky 1948

Poté, co v únoru 1948 získala rozhodující podíl na moci ve státě Komunistická strana, přijalo Ústavodárné národní shromáždění tzv. Ústavu 9. května (ústavní zákon č. 150/1948 Sb.). Prezident byl upraven ve čtvrté z celkem dvanácti kapitol. Stále bylo zachováno rozdělení moci výkonné mezi vládu a hlavu státu, její pravomoci zůstaly také v podstatě nezměněny. Úprava možnosti stíhání za velezradu se rovněž nezměnila, stejně jako podmínky volitelnosti a délka volebního období. Zachována byla i instituce náměstka prezidenta, třebaže za účinnosti předchozí ústavní listiny nebyla ani jednou využita, jak je zmíněno výše. Na tom se nic nezměnilo ani za účinnosti Ústavy 9. května a další ústavní listiny již tento post neupravují.

Na rozdíl od některých sousedních zemí střední a východní Evropy nebyl úřad prezidenta ani v období socialismu zrušen. Konkrétně se jednalo např. o Polsko či Maďarsko, které funkci hlavy státu na celá desetiletí nahradily kolektivními orgány. V případě Polska se jednalo o Státní radu, v Maďarsku šlo o Prezidiální radu. Tyto rady sice měly své předsedy, označení „prezident“ se pro ně však nepoužívalo a fakticky nejmocnějšími činiteli v těchto státech byli předsedové komunistických stran, potažmo jejich první či generální tajemníci. V Československu ke zrušení prezidentského úřadu nedošlo zřejmě díky velké vážnosti,

³³ SLÁDEČEK, Vladimír, MIKULE, Vladimír, SYLLOVÁ, Jindřiška. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 475

³⁴ BROKLOVÁ: *Československá demokracie...*, s. 37

autoritě a prestiži, kterou funkce prezidenta požívala.³⁵ Proto byla i po přijetí Ústavy 9. května tato funkce zachována i se svým tradičním označením.³⁶

2.4 Ústava Československé republiky 1960

Ústava Československé socialistické republiky z roku 1960 (dále též „Socialistická ústava“)³⁷ stále zachovávala samostatnou, jakkoliv stručnou, úpravu hlavy státu (čl. 61 – 65). Termín „hlava státu“ však ústavní listina nepoužívá, pouze v čl. 60 odst. 1 stanoví, že prezident stojí *v čele státu*. Přesto je však i v tehdejší doktríně a literatuře tento název používán.³⁸ Socialistická ústava zkracovala prezidentské volební období ze sedmi na pět let a zároveň nijak neomezovala možnosti opětovného zvolení. Vypuštěna byla úprava náměstka prezidenta. Čl. 61 odst. 2 přinášel zásadní novinku spočívající v tom, že byl prezident z výkonu své funkce ústavně odpovědný Národnímu shromáždění. To jeho postavení velmi oslabovalo, neboť bylo nyní možné, aby byl ze své funkce NS kdykoli odvolán. S tím ovšem souvisel fakt, že při výkonu své funkce nebyl vázán na vládní kontrasignaci. Samotné pravomoci jsou vyjmenovány v čl. 62 a navazují na předchozí úpravy. Socialistická ústava celkově přinesla velké posílení moci zákonodárné (NS) na úkor moci výkonné. Z Ústavy 9. května nebylo převzato oprávnění prezidenta rozpouštět Národní shromáždění a vracet mu usnesené zákony, prezident tedy pozbyl práva veta. Upraveny nebyly ani podmínky a rozsah prezidentovy trestní odpovědnosti.

Nejvýznamnější změnou Socialistické ústavy byl Ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci. Ten nahradil její hlavy číslo 3 – 6, tedy i hlavu čtvrtou. Navzdory tomu však prezidentské pravomoci zůstaly prakticky nezměněné. Přibyla jen pravomoc prezidenta rozpustit Federální shromáždění po neúspěšném dohodovacím řízení. Čl. 65 nyní oproti původní úpravě stanovil nemožnost stíhání pro jednání spojené s výkonem funkce. Prezidenta republiky se týkal ještě ústavní zákon č. 50/1975 Sb., o doplnění čl. 64 úst. zák. č. 143/1968 Sb. Tato ústavní novela poskytovala Federálnímu shromáždění oprávnění zvolit nového prezidenta na celé funkční období, pokud ten stávající nemohl vykonávat svůj úřad déle než 1 rok. Tento tzv. Lex Svoboda umožnil odvolat nemocného prezidenta Svobodu. Lex Svoboda nabyl účinnosti 28. 5. 1975 a den na to se podle něj konala volba nového prezidenta ČSSR.³⁹

³⁵ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. Praha: Leges, 2011, s. 15

³⁶ ZIMEK: *Ústavnost a český ústavní vývoj*, str. 146

³⁷ Ústavní zákon č. 100/1960 Sb.

³⁸ ZDOBINSKÝ, Stanislav a kol. *Československá ústava: komentář*. Praha: Panorama, 1988, s. 324

³⁹ ZIMEK: *Ústavnost a český ústavní vývoj*, str. 170

3 Tvorba Ústavy České republiky a postavení prezidenta v ní

3.1 Tvorba Ústavy České republiky

Po společenských událostech v roce 1989 a politickém vývoji, který směřoval k rozdělení společného státu Čechů a Slováků, byly zahájeny práce na ústavě pro budoucí Českou republiku. Pro přípravu byly zřízeny dvě komise: vládní komise a dočasná komise předsednictva ČNR. Vládní komise byla zřízena usnesením vlády č. 484 z 10. července 1992. Předsedou komise byl Václav Klaus, místopředsedou Jan Kalvoda, sekretářem Cyril Svoboda. Členy komise předsednictva ČNR byli např. Marek Benda, Hana Marvanová nebo Milan Uhde.⁴⁰ Možnosti tvorby nové ústavy shrnul již na počátku činnosti vládní komise sekretář Cyril Svoboda: bylo možné vycházet z československé Ústavy z roku 1920, přepracovat dosavadní Ústavu ČSFR, anebo vypracovat zcela nový dokument. Tyto možnosti se tedy nabízely i pro úpravu postavení prezidenta. Na člancích týkajících se moci výkonné se nejvíce podílel právě Svoboda. Nejen on, ale i ostatní členové komise směřovali k možnosti využití prvorepublikové ústavy, která tedy posloužila jako vzor. Ve finální verzi Ústavy České republiky se však ve srovnání s ní vyskytují jisté odlišnosti. Prvorepubliková ústava např. neobsahovala naprosto žádné pravomoci nekontrasignované. Podle požadavku tehdejšího předsedy vlády České republiky Václava Klause měl mít prezident možnost vetovat pouze zákony ústavní, nikoli zákony běžné.⁴¹ Je důležité zmínit, že na tvorbu ústavy měl nezanedbatelný vliv i Václav Havel, který ovšem v dané době nebyl prezidentem, neboť 20. července 1992 abdikoval. V materiálu s názvem „*Několik poznámek na téma české ústavy*“, který měl původně zůstat neveřejný, se vyslovoval pro prezidenta, který „*má svou vlastní neodvozenou politickou legitimitu, a který má možnost sehrávat určitou vyvažující a stabilizující ústavní a politickou roli*“.⁴² Havel se vyslovoval proti úpravě veta, kterou prosazoval Václav Klaus. Možnost vetovat pouze ústavní zákony označoval za „*velmi neústrojnou*“ a možnost nepodepsat zákon, s nímž by se neztotožňoval, pak za „*prázdné gesto*“.⁴³ Nakonec byla přijata varianta opačná, tj. prezident má možnost vetovat pouze zákony běžné, u ústavních zákonů tato možnost neexistuje.

⁴⁰ BENDA, Marek. Ke zdrojům návrhu Ústavy ČR z pohledu člena komise vlády pro přípravu Ústavy ČR. In GERLOCH, Aleš, KYSELA, Jan (eds). *20 let Ústavy České republiky. Ohlédnutí zpět a pohled vpřed*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 32.

⁴¹ MARKOVÁ, Klára. Zkoumání tvorby Ústavy ČR: Mezi koncepty a realitou. *Politologická revue*, 2015, roč. 21, č. 2, s. 27.

⁴² CHRASTILOVÁ, Brigita, MIKEŠ, Petr. *Prezident Václav Havel a jeho vliv na československý a český právní řád*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2003, s. 381.

⁴³ Tamtéž, s. 117

3.2 Postavení prezidenta v Ústavě České republiky

Systematicky je v Ústavě České republiky postavení prezidenta upraveno v Hlavě třetí, čl. 54 - 66. Prezidentské pravomoci ovšem nejsou upraveny pouze tam, ale i v ostatních hlavách, tam, kde se pozice hlavy státu dotýká postavení ostatních složek státní moci. Všechna tato ustanovení je třeba vykládat ve vzájemné souvislosti. Zásadními články určujícími prezidentovy pravomoci jsou nicméně čl. 62 a 63. Typickým příkladem pravomoci, která je upravena i jinde, než v čl. 62 a 63, je pak čl. 34 odst. 1, podle kterého prezident svolává zasedání Poslanecké sněmovny. Z jeho dikce je však možné dovodit, že tato úloha je čistě formální a ceremoniální povahy, neboť případná nečinnost prezidenta v této otázce nemá v zásadě žádné vážné důsledky a PS se sejde třicet dní po dni voleb i bez prezidentovy součinnosti. Protipólem prezidentovy role při svolávání poslanecké sněmovny je pak možnost rozpuštění Poslanecké sněmovny zakotvená v čl. 35 a 62 písm. c). Je ale nutné poukázat na to, že tato pravomoc je mnohem rozsáhlejší povahy a její povaha již v žádném případě nemusí být pouze formální, což je popsáno v příslušné kapitole.

Prezidentské pravomoci je možné definovat jako soubor práv a povinností, kterými prezident při výkonu své funkce disponuje. Způsob, jakým dané pravomoci využívá, v podstatě definuje jeho politické, případně státnické působení, hodnocení jeho úřadování odborníky i veřejností a v konečném důsledku i jeho odkaz a posouzení jeho úřadování z historického hlediska. Obecně se dají prezidentské pravomoci rozdělit podle několika kritérií. Prvním z těchto kritérií je to, zda je pro jejich výkon nutná (kontrasignace) spolupodpis dalšího ústavního činitele, a na takové, kde takové kontrasignace není třeba. Takové pravomoci jsou označovány jako výlučné. Obecně se dá konstatovat, že v čl. 62 Ústavy jsou uvedeny pravomoci, které náleží výlučně prezidentovi a mohou být vykonávány bez kontrasignace, zatímco v čl. 63 se nachází výčet pravomocí kontrasignovaných. Jak je již zmíněno výše, v Ústavě 1920 se nekontrasignované pravomoci vůbec nevyskytovaly.

Dají se dělit také podle toho, zda prezident k jednání na jejich základě potřebuje návrh jiného orgánu. Kombinací těchto dvou měřítek (nutnost kontrasignace a nutnost návrhu) lze rozlišovat čtyři kategorie pravomocí: vykonávané bez návrhu a bez kontrasignace, na návrh a bez kontrasignace, na návrh a s kontrasignací a bez návrhu s kontrasignací.⁴⁴

⁴⁴ BARTOŇ, Michal. Rozhodování prezidenta republiky na návrh a rozhodování s kontrasignací – několik poznámek k rozhodnutí NSS ve věci justičních čekatelů. In ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008, s. 121.

Dalším kritériem je pak obsah jednotlivých pravomocí. Zde se pravomoci dají dělit na reprezentační, garanční, moderační a vyvažovací. Tyto kategorie však jsou ideální, konkrétní pravomoci mohou naplňovat více aspektů.⁴⁵ Pravomoci reprezentační jsou klasické pravomoci hlavy státu jakožto nejvyššího představitele země.⁴⁶ Patří sem typicky zastupování státu navenek a většina kontrasignovaných pravomocí. Mezi typické garanční pravomoci se dá zařadit např. oprávnění vetovat zákon a právo navrhnout ÚS zrušení zákona. Prezident zde teoreticky vystupuje jako „garant řádu“ a „strážce hodnot“, na kterých Česká republika spočívá.⁴⁷ Podle mého názoru tomu tak však nemusí být vždy, i s ohledem na způsob využívání těchto pravomocí jednotlivými prezidenty, které budu zmiňovat níže. U moderačních pravomocí má prezident roli určitého moderátora politických konfliktů, nebo by ji alespoň měl mít v parlamentní formě vlády. Za moderační pravomoci jsou označovány především pravomoci týkající se jmenování a odvolávání vlády a jednotlivých ministrů. Prezident by měl při výkonu pravomocí této kategorie upozadit vlastní názory a hodnoty a příliš je do něj nepromítat.⁴⁸

Dalším kritériem je to, zda určitou pravomoc prezidentovi přiznává přímo ústavní listina, či běžný zákon. Jak je zmíněno výše, konkrétní pravomoci jsou v Ústavě uvedeny v čl. 62 a čl. 63 odst. 1. Prostor pro přiznání dalších práv běžnými zákony poskytuje čl. 63 odst. 2.

Tolik na tomto místě k členění pravomocí k Ústavě České republiky, nyní krátce k úpravě prezidenta v těch zahraničních, francouzské a americké. Jak již jsem zmínil výše, v Ústavě Francouzské republiky je postavení prezidenta upraveno v Hlavě druhé, konkrétně čl. 5 – 19. V Ústavě Spojených států amerických je pak pozice hlavy státu vymezena především v čl. II, oddílech 1 - 4. Detailněji potom jejich povahu rozeberu u korespondující úpravy v českých podmínkách.

Za charakteristický znak prezidentského či poloprezidentského systému byla tradičně považována přímá volba. Podle mého názoru však došlo k takovému vývoji, že přímá volba prezidenta již pro posouzení ústavního systému nemá rozhodující význam a důležitější jsou okolnosti jiné. Někteří přímo volení prezidenti mají dokonce menší pravomoci, než prezidenti volení parlamentem. Také v České republice zcela jistě nedošlo pouze samotným zavedením přímé volby prezidenta k přechodu k poloprezidentskému, neřku-li prezidentskému systému.

⁴⁵ WINTR, Jan. Prezident republiky jako reprezentant státu, garant řádu a moderátor politických sporů. In ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008, s. 27.

⁴⁶ Tamtéž, s. 28.

⁴⁷ Tamtéž, s. 29

⁴⁸ WINTR Jan. Prezident republiky jako reprezentant státu, garant řádu a moderátor politických sporů. In ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008, s. 33.

Tento fakt konstatoval i Ústavní soud.⁴⁹ Bezesporu však vede k posílení prezidentova faktického postavení. První přímo zvolený prezident ČR také nezřídka své zvolení občany používá jako argument pro větší zapojování se do politických procesů oproti jeho předchůdcům. Hned při svém prvním projevu ve funkci na půdě Poslanecké sněmovny neopomněl zdůraznit hned šestkrát, že je *přímo* zvoleným prezidentem. Za odlišnou interpretaci prezidentských pravomocí ve srovnání se svými předchůdci bývá mnohdy ze strany konstitucionalistů, politiků a komentátorů kritizován. Někdy však je tento přístup naopak oceňován.⁵⁰

Třebaže všichni dosavadní prezidenti České republiky byli a jsou velmi výraznými osobnostmi s jasně vyhraněnými a formulovanými politickými názory, úvahy, zda lze hovořit o posunu k poloprezidentskému či prezidentskému systému, započaly v podstatě až zavedením zmíněné přímé volby hlavy státu. Došlo k ní ústavním zákonem č. 71/2012 Sb., který nabyl účinnosti 1. 10. 2012. Česká republika se tak v tomto ohledu zařadila mezi ostatní státy, které jsou v této diplomové práci širěji zmiňovány. Přijetí zákona předcházely dlouhé roky diskuzí a neúspěšných pokusů o tuto změnu Ústavy. Případné zavedení přímé volby hlavy státu bylo spojováno s možným posílením prezidentských pravomocí. Např. Václav Havel sice přímou volbu hlavy státu podporoval, ale navzdory svému dřívějšímu postoji při samotné tvorbě ústavy (kdy bojoval za větší pravomoce hlavy státu) takovou změnu prezidentských pravomocí, nebo dokonce celého ústavního systému, která by vedla k poloprezidencialismu nebo prezidencialismu, spíše odmítal.⁵¹

Mezi argumenty pro zavedení přímé volby patřilo především posílení legitimacy hlavy státu, stejně jako větší možnost prosazení pro silné a charismatické osobnosti,⁵² nicméně byla zmiňována i některá rizika, jmenovitě např. oslabování postavení vlády, vytvoření určité „dvouhlavé výkonné moci“, větší prostor pro překračování pravomocí prezidenta⁵³ nebo

⁴⁹ náleží Ústavního soudu ze dne 7. ledna 2013, sp. zn. Pl. ÚS 27/12, bod 53.

⁵⁰ KALENSKÁ, Renata, ČIHÁK, Ondřej. *Právník: Zeman není exces, ale vynikající příklad toho, jak se má chovat lidem volený prezident* [online]. rozhlas.cz, 14. března 2016 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://plus.rozhlas.cz/pravnik-zeman-neni-exces-ale-vynikajici-priklad-toho-jak-se-ma-chovat-lidem-6542763>>.

⁵¹ SUCHÁNEK, Radovan, JIRÁSKOVÁ, Věra a kol. *Ústava České republiky v praxi: 15 let platnosti základního zákona*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 171.

⁵² ŠIMÍČEK, Vojtěch. Alternativa k navrhovaným způsobům volby prezidenta. *Politologický časopis*, 2001, roč. 8, č. 4, s. 388 – 392.

⁵³ ZELENÝ, Petr. *Politologové odmítli přímou volbu prezidenta, oslabila by vládu* [online]. iDnes.cz, 24. května 2011 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/prima-volba-prezidenta-a-politologove.A110524_134843_domaci_zep>.

možnost vytvoření jakéhosi nového mocenského centra.⁵⁴ Podle mého soudu vývoj ukázal, že zmiňování těchto možných aspektů bylo opodstatněné. Po zavedení přímé volby formálně nedošlo k žádnému posílení prezidentských pravomocí, faktem ovšem je, že již v době před nástupem prvního přímo zvoleného prezidenta Miloše Zemana do funkce docházelo k úvahám, jakým způsobem lze vyvážit posílené postavení přímo zvoleného prezidenta.⁵⁵

⁵⁴ DRLÍKOVÁ, Jana. *Je přímá volba prezidenta fatální chybou?* [online]. ceskapozice.lidovky.cz, 29. prosince 2011 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <http://ceskapozice.lidovky.cz/je-prima-volba-prezidenta-fatalni-chybou-ffm-/tema.aspx?c=A111223_062812_pozice_49426>.

⁵⁵ BICAN, Jaroslav. *Jaroslav Bican: Poloprezidentský systém?* [online]. rozhlas.cz, 8. února 2013 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://www.rozhlas.cz/cro6/komentare/zprava/jaroslav-bican-poloprezidentsky-system--1173090>>.

4. Pravomoci nekontrasignované

V následující kapitole se zaměřím na to, jak byly jednotlivými prezidenty České republiky interpretovány jejich nekontrasignované pravomoci a jakým způsobem je využívali. Zároveň u každé pravomoci provedu srovnání se zahraničními úpravami. Jmenovitě s úpravou ústavy Francouzské Páté republiky a Spojených států amerických, neboť právě tyto dva státy jsou typickými příklady poloprezidentského, resp. prezidentského systému.

4.1 Jmenuje předsedu a další členy vlády

Pravomoc podle čl. 62 odst. 1 písm. a) je bezesporu jednou z těch, které prezidentovi poskytují velké možnosti ovlivnění politické situace a vývoje a jako taková způsobila také dost možná nejvíce kontroverzí při svém výkonu. Ústava ani judikatura Ústavního soudu prezidenta nikterak neomezují ohledně výběru osoby, kterou sestavením vlády pověří. Velmi tak záleží na prezidentově uvážení a zvážení mnoha faktorů pro výběr nejvhodnějšího kandidáta. Samozřejmě je však nutné respektovat výsledky voleb a tím pádem potenciál, který má ten který kandidát k sestavení vlády schopné získat důvěru. V případě opačného postupu by se prezident mohl vystavit podle mého názoru velmi reálnému riziku ústavní žaloby. Dalšími faktory by pak mohly být posouzení odbornosti potenciálního premiéra a v neposlední řadě i prezidentovy politické preference a možnost budoucí spolupráce se jmenovaným premiérem. Prezident Havel kupř. v roce 1997 „napínal“ prezidentské pravomoci tím, že pověřil tehdejšího předsedu KDU-ČSL Josefa Luxe jednáním o sestavení nové vlády a až následně podle jeho návrhu jmenoval předsedou vlády Josefa Tošovského.⁵⁶ Až do roku 2010 prezidentů vždy pověřovali sestavením vlády předsedu strany, která zvítězila v parlamentních volbách. Po volbách v roce 2010 však prezident Klaus sestavením vlády pověřil Petra Nečase, předsedu ODS, která ve volbách skončila druhá, nicméně spolu s TOP 09 a Věcmi veřejnými disponovala většinou 118 hlasů. Tyto tři strany následně také sestavily vládu. Po rezignaci premiéra Petra Nečase v červnu 2013, která podle ustálené praxe znamenala demisi celé jeho vlády, představily strany dosavadní koalice plán na její pokračování, tentokrát však v čele s Miroslavou Němcovou. V té době již úřadující prezident Zeman takovou variantu označoval za „Kalouskovu vládu s Kalouskem“ (příčemž tehdejšího

⁵⁶ KAISER, Daniel. *Prezident Václav Havel 1990 – 2003*. 1. vydání. Praha; Litomyšl: Paseka, 2014, s. 228 – 230.

ministra financí označil za „faktického premiéra“⁵⁷ a Němcovou sestavením vlády nepověřil. Místo toto jmenoval premiérem svého bývalého ministra financí Jiřího Rusnoka. V této době byl mnohokrát citován pojem ústavních zvyklostí⁵⁸, a prezident byl za tuto svou volbu kritizován, přičemž on sám pojem ústavních zvyklostí naprosto odmítá. V souvislosti s těmito událostmi byla pravděpodobně nejčastěji zmiňována možná změna ústavního systému na poloprezidentský a podle mého mínění měl prezident skutečně velmi výrazný vliv na složení vlády a po dobu úřadování Rusnokovy vlády, byť v demisi, a na přechodné období, byla jeho pozice skutečně do určité míry srovnatelná s prezidenty, kterým ústavní listiny jejich zemí zaručují silnější postavení. Co se týče jmenování Jiřího Rusnoka premiérem, hlavě státu žádné ústavní či zákonné ustanovení neurčuje, koho pověřit sestavováním vlády, takže prezident byl k podobnému postupu nepochybně oprávněn. Ve své funkci však nese spoluodpovědnost za stabilní, konstruktivní a akceschopné politické prostředí respektující demokratické principy a měl by zohledňovat rozložení sil v Poslanecké sněmovně a potenciál designovaného premiéra k získání důvěry, který v případě premiéra Rusnoka nebyl příliš velký. Jmenování vlády de facto prezidentem, bez ohledu na stanovisko zákonodárského sboru, by skutečně poněkud připomínalo prezidentský systém. Zemanovo tehdejší počínání lze zdůvodnit možná jen jeho větší legitimitou, kterou v té době jako nově nastoupivší prezident zvolený přímou volbou disponoval. Odlišně od svých předchůdců si Zeman ve vztahu k vládě počínal také v květnu 2017, kdy z důvodu nejasných majetkových poměrů ministra financí Andreje Babiše a tzv. kauzy korunových dluhopisů podal demisi premiér Sobotka. Zeman v rozporu se zavedenou praxí tuto demisi nepovažoval za demisi celé vlády. Prezident Zeman také po následujících parlamentních volbách v říjnu 2017 prohlásil, že by v případě nezískání důvěry první vlády Andreje Babiše premiérem jmenoval znovu jeho. Pokud má potenciálně odvolaný premiér reálnou šanci sestavit další vládu a získat důvěru a pokud disponuje silným politickým mandátem, nic jeho opětovnému jmenování nestojí v cestě. Pokud ale neexistuje reálná šance, že by potenciální nová vláda získala důvěru, není takové jednání prezidenta namístě. Prezident Zeman zároveň naznačil, že by premiéra ponechal ve funkci třeba i celé volební období, přestože by ani jeho další vláda a vláda jmenovaná dle čl. 68 odst. 4 Ústavy nezískaly důvěru PS. Nevyužil by tak práva PS rozpustit daného mu čl. 35 odst. 1 Ústavy. Takový postup je podle mého názoru ústavně nekonformní a svévolný, protože nelze zcela ignorovat

⁵⁷ ZELENKA, Jakub, KÁLAL, Jan. *Vládu Němcové by fakticky vedl Kalousek, horoval Zeman pro Rusnoka* [online]. lidovky.cz, 7. srpna 2013 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <https://www.lidovky.cz/domov/jiri-rusnok-boj-o-hlasy-nevzdava-rano-jednal-s-lidem.A130807_093314_in_domov_jz/>.

ROVENSKÝ, Jan. *Rychetský: Ústavní zvyklosti jsou jako Columbova manželka* [online]. novinky.cz, 17. srpna 2013 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://www.novinky.cz/domaci/310817-rychetsky-ustavni-zvyklosti-jsou-jako-columbova-manzelka.html>>.

stanovisko PS a rozložení sil v ní. Volby do Poslanecké sněmovny by totiž v takovém případě byly v zásadě bezpředmětné. Podle mého názoru má přesně v podobných situacích prezident využít svých moderačních pravomocí.

Co se týče jmenování dalších členů vlády, již prezident Havel vyjadřoval nedůvěru k určitým kandidátům na ministerské posty⁵⁹. Nebyl však při sdělování svých preferencí příliš důrazný a sám sebe zřejmě vnímal jako určitý poradní orgán. Prezident Klaus byl již při vyjadřování svých výhrad k navrhovaným ministrům o něco důraznější. Odmítal je ať již z důvodu možných nedostatečných jazykových znalostí⁶⁰, nebo rozporu s Ústavou.⁶¹ Tento rozpor s Ústavou měl v listopadu 2005 v případě Davida Ratha spočívat v tom, že v té době zastával funkci prezidenta České lékařské komory (ČLK). S ohledem na čl. 70 Ústavy, který zapovídá členům vlády vykonávat činnosti, „jejichž povaha odporuje výkonu jejich funkce“, je možné s tímto postupem souhlasit. Třebaže Ústava ani zákon⁶² výslovný zákaz neobsahují, člověk vykonávající současně funkci prezidenta ČLK a ministra zdravotnictví by byl podle mého názoru zcela evidentně ve střetu zájmů, a to i v případě, že by se funkce prezidenta ČLK dočasně vzdal. Prezident Zeman vstupuje do procesu jmenování ministrů z dosavadních prezidentů nejsilněji. Již v roce 2014 před jmenováním vlády Bohuslava Sobotky předeslal, že nemusí jmenovat všechny kandidáty na ministry. Odmítal jmenovat ministrem zahraničí Miroslava Pocheho. Důvodem pro to bylo Pocheho údajné zpochybnování „dvou základních orientací české zahraniční politiky“: podpory Izraele a odmítání migračních kvót.⁶³ Lze se setkat jak s názory, podle kterých je prezident povinen jmenovat každého kandidáta, kterého premiér navrhne⁶⁴, tak i s názory opačnými.⁶⁵ Přikláním se k názoru, že prezident není

⁵⁹ STRAŠÍKOVÁ, Lucie. *Může prezident kádrovat ministry? Jiná doba, jiný názor Miloše Zemana* [online]. ceskatelevize.cz, 9. prosince 2013 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1060059-muze-prezident-kadrovat-ministry-jina-doba-jiny-nazor-milose-zemana>>.

⁶⁰ MACHÁČEK, David, SLONKOVÁ, Sabina. *Do sestavování vlády vstoupí Václav Klaus* [online]. iHned.cz, 30. června 2004 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://archiv.ihned.cz/c1-14585480-do-sestavovani-vlady-vstoupí-vaclav-klaus>>.

⁶¹ WEIGL, Jiří. *O co v případě Rath vlastně jde* [online]. klaus.cz, 24. října 2005 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://www.klaus.cz/clanky/2191>>.

⁶² Zákon č. 220/1991 Sb., o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře, ve znění pozdějších předpisů

⁶³ KOPECKÝ, Josef. *Evropa musí chránit hranice, napsal Poche. Ovčáček mu vytkl názor na Izrael* [online]. 23. května 2018 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/poche-dopis-cssd-migrace.A180523_094223_domaci_kop>.

⁶⁴ DOSTÁL, Vratislav. *Wagnerová: vláda má většinu, Zeman musí jednat bezodkladně* [online]. 7. ledna 2014 [cit. 16. dubna 2019]. Dostupné na <<http://denikreferendum.cz/clanek/17170-wagnerova-vlada-ma-vetsinu-zeman-musi-jednat-bezodkladne>>.

⁶⁵ PINZ, Jan. *Ústava České republiky – některé aktuální úvahy de constitutione validum*. In JIRÁSEK, Jiří (ed). *25 let Ústavy České republiky. Aktuální otázky ústavního práva. Sborník příspěvků sekce ústavního práva, přednesených na mezinárodní vědecké konferenci Olomoucké právnické dny 2017*. 1. vydání. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, o.p.s., 2017, s. 118.

povinen jmenovat každého navrženého kandidáta, na druhou stranu by však neměl vytvářet umělé důvody, proč toho kterého kandidáta nejmenovat a stanovovat obtížně splnitelné podmínky nebo snad do jmenování promítat osobní důvody. V situaci, kdy by pak prezident odmítal kandidáty na ministry opakovaně, popř. bez vážného důvodu, dalo by se uvažovat o svévoli a možném vyvození ústavněprávní odpovědnosti.

Francouzský prezident odvozuje pravomoc jmenovat předsedu vlády z čl. 8 Ústavy Francouzské republiky. Činí tak dekretem, tedy bez kontrasignace a není z ústavněprávního hlediska vázán volebními výsledky.⁶⁶ Podobně jako český prezident je však i ten francouzský nositelem politické odpovědnosti a nemůže ignorovat rozložení sil v Národním shromáždění. Na návrh předsedy vlády pak prezident jmenuje rovněž další členy vlády. Důležité je na tomto místě znovu připomenout v úvodu zmíněnou Ministerskou radu, jíž prezident dle čl. 9 Ústavy předsedá. Jedná se o specifický orgán, jehož schůzky se zpravidla konají každý týden, a kromě prezidenta a předsedy vlády se jich účastní i všichni ministři, popř. státní tajemníci. Ministerská rada jedná o některých podstatných otázkách, kupř. vyhlášení referenda dle čl. 11 Ústavy nebo jmenování některých vyšších státních úředníků včetně velvyslanců. Kromě předsedání prezident rovněž určuje agendu jednání a jeho názor bývá (s výjimkou období kohabitace) rozhodující.⁶⁷

Podstata vztahu amerického prezidenta ke jmenování členů jeho kabinetu je dána již samotnou charakteristikou prezidentského systému, která je popsána v úvodní kapitole.

4.2 Svólává zasedání Poslanecké sněmovny

K výkonu této pravomoci Ústava prezidentovi v čl. 34 odst. 1 stanoví lhůtu třiceti dnů po dni voleb. Pokud v této lhůtě prezident zasedání nesvolá, PS se sejde i bez jeho součinnosti. Prezidentovo rozhodnutí o svolání PS se vyhláší ve Sbírce zákonů, Senát vzhledem ke své nerozpustitelnosti na rozdíl od PS zasedá kontinuálně.⁶⁸

Ve Francii je zasedání Národního shromáždění upraveno čl. 12 Ústavy, přičemž nutnost prezidentovy součinnosti pro jeho svolání ústava nezmiňuje. Termín zasedání nově zvoleného Národního shromáždění je stanoven na druhý čtvrtek po jeho zvolení.

⁶⁶ PEROTTINO, Michel. *Francouzský politický systém*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2005, s. 95 – 96.

⁶⁷ Tamtéž, s. 121 – 122.

⁶⁸ BAHÝĽOVÁ, Lenka. In BAHÝĽOVÁ, Lenka (ed). *Ústava České republiky: komentář*. 1. vydání. Praha: Linde, 2010, s. 714 (čl. 62 Ústavy).

Rovněž ve Spojených státech se svolávání tamějšího zákonodárského orgánu neváže na prezidenta, pouze čl. II oddíl 2 odst. 3 Ústavy poskytuje hlavě státu oprávnění ve výjimečných případech svolat obě komory Kongresu nebo jen jednu z nich.

4.3 Rozpouští Poslaneckou sněmovnu

Toto ustanovení úzce souvisí s čl. 35 Ústavy. Za dobu existence ČR dosud nedošlo k tomu, aby prezident PS rozpustil podle čl. 35 odst. 1 Ústavy, tedy v některém z případů, kdy je k tomuto kroku oprávněn, nikoli povinen. O významu této pravomoci je pojednáno výše, k pravomoci dané čl. 35 odst. 2 je namístež poznamenat, že byla zavedena novelou Ústavy z roku 2009.⁶⁹ Ta byla reakcí na to, že pokud do té doby chtěli poslanci zkrátit volební období a de facto tím rozpustit PS, byli nuceni přijímat ad hoc ústavní zákony.⁷⁰ Výčet v čl. 35 odst. 1 je totiž taxativní, a v těchto případech nebylo možné politickou situaci subsumovat pod žádný z uvedených důvodů.

V ústavě Francie je obdobná pravomoc upravena čl. 12. Prezident je ovšem před případným rozpuštěním Národního shromáždění tento krok povinen konzultovat s předsedou vlády a předsedy obou komor parlamentu. Tato možnost mu nicméně poskytuje velký vliv na politickou situaci a potenciál k ovlivnění složení Národního shromáždění.

Ve Spojených státech i vzhledem k odlišnému systému a striktnímu oddělení exekutivy a legislativní moci toto oprávnění zcela absentuje. Pokud by prezident USA teoreticky chtěl rozpustit Kongres, bylo by nejprve nutné přijmout ústavní dodatek na základě čl. V, který by mu toto umožnil. Takový vývoj je ovšem v současné době zcela v rovině spekulace.

4.4 Pověřuje vládu, jejíž demisi přijal nebo kterou odvolal, vykonáváním jejích funkcí prozatímně až do jmenování nové vlády.

Pověření vlády v demisi vykonáváním jejích funkcí je vždy dočasného charakteru a zajišťuje kontinuitu výkonné moci.⁷¹ Využití této pravomoci je prezidentovým právem, nikoliv povinností, protože mohou nastat situace, kdy bude bezodkladně jmenována vláda

⁶⁹ Ústavní zákon č. 319/2009 Sb., kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů

⁷⁰ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018, s. 152.

⁷¹ ŠTĀSTNÝ, Vít. In KLÍMA, Karel (ed). *Komentář k Ústavě a Listině – 1. díl*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. s. 469.

nová.⁷² Jak je již zmíněno výše, ponechávání vlády v demisi ve funkci nepřiměřeně dlouho by bylo podle mého názoru projevem svévole. Je také určitou zvyklostí, že vláda v demisi nepřijímá zásadní politická rozhodnutí. Tato zvyklost je však spíše záležitostí politické kultury, z ústavního hlediska je vláda v demisi stále vrcholným orgánem výkonné moci a má plnohodnotný mandát.⁷³

Ve Francii je součinnost prezidenta ve vztahu k demisi vlády upravena v článcích 8 a 50. Upravují to, že mu premiér v případě vyslovení nedůvěry vládě předloží rezignaci a prezident jej následně zproští funkce. Dalším důvodem pro demisi je pak odmítnutí vládního programu Národním shromážděním.

V prezidentských systémech by podobná pravomoc opět neměla opodstatnění, jelikož hlavou exekutivy je zde prezident. Výjimkou v tomto ohledu nejsou ani Spojené státy.

4.5 Jmenuje soudce Ústavního soudu, jeho předsedu a místopředsedy.

Prezident je ve výběru soudců Ústavního soudu omezen čl. 84 odst. 3 Ústavy. Požadavky na ně jsou bezúhonnost, volitelnost do Senátu, vysokoškolské právnické vzdělání a nejméně deset let činnosti v právnickém povolání. Není přitom podstatné, které právnické povolání potenciální soudce ÚS dosud vykonával. Kandidáty navržené prezidentem schvaluje Senát. Hlava státu je tak omezena ve volnosti svého rozhodování a při výběru kandidátů musí brát v úvahu aktuální složení Senátu a pravděpodobnost, že horní komora jím navrženého kandidáta schválí.

Václav Klaus se dostal do sporu se Senátem již takřka na začátku svého prvního funkčního období, v letech 2003 – 2005 senátoři postupně nepřijali čtyři Klausovy kandidáty. Co se týče éry Miloše Zemana, jmenování soudců ÚS je dosud jednou z pravomocí, u jejichž výkonu se nasetkal s kontroverzemi. Po zahájení prvního funkčního období obsazení ÚS doplnil, Senát všechny jeho kandidáty přijal. V tomto případě tedy určitě nelze uvažovat o posunu k (polo)prezidencialismu, oprávnění jmenovat soudce soudního orgánu ochrany ústavnosti však postavení českého prezidenta bezesporu posiluje.

⁷² MOLEK, Pavel. In BAHÝLOVÁ, Lenka (ed). *Ústava České republiky: komentář*. 1. vydání. Praha: Linde, 2010, s. 715 – 716 (čl. 62 Ústavy).

⁷³ DRAGON, Radek. *Vláda v demisi má být zdrženlivá, sněmovna ji k tomu ale donutit nemůže, říká ústavní právník Kudrna* [online]. iHNed.cz, 17. ledna 2018 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://domaci.ihned.cz/c1-66020200-vlada-v-demisi-ma-byt-zdrzenлива-snemovna-ji-k-tomu-ale-donutit-nemuze-rika-ustavni-pravnik-kudrna>>.

Francouzský prezident sdílí jmenovací pravomoc ve vztahu k tamější obdobě českého Ústavního soudu, Ústavní radě⁷⁴, s předsedy Národního shromáždění a Senátu. Každý z nich jmenuje tři z devíti stálých členů tohoto orgánu na dobu devíti let. Bývalí prezidenti také mají právo stát se jeho členy.

Podobný mechanismus výběru soudců jako v ČR existuje i v typicky prezidentském režimu, kterým jsou USA. Prezident navrhuje kandidáty na soudce Nejvyššího soudu (který v USA zastává podobnou roli jako v ČR Ústavní soud), přičemž jejich samotné nominaci předchází šetření a výběrové řízení Ministerstva spravedlnosti.⁷⁵ Kandidáty taktéž schvaluje Senát, pravomoc je upravena v čl. II oddílu 2, nominanta musí odsouhlasit dvě třetiny přítomných senátorů. Úprava jmenování je tedy v ČR a v USA v podstatě stejná.

4.6 Jmenuje ze soudců předsedu a místopředsedy Nejvyššího soudu.

V souvislosti s touto pravomocí v minulosti vyvstala otázka, zda má prezident při výběru předsedy a místopředsedů Nejvyššího soudu na výběr pouze ze soudců, kteří jsou k této instanci již přiděleni. Jazykovým výkladem bychom podle mého názoru dospěli spíše k tomu, že soudcem Nejvyššího soudu se můžou stát soudci kteréhokoli soudu, nikoli jen nejvyšší instance. Ústavní soud byl nicméně ve svém nálezu z roku 2007 jiného názoru a výběr zúžil na soudce Nejvyššího soudu.⁷⁶ Podle mého názoru by bylo při příští novelizaci vhodné přímo do textu ústavní listiny zanést obdobné ustanovení o Nejvyšším správním soudu NSS má v soudním systému srovnatelné a podobně důležité poslání a místo.

Ve Francii se prezident co do obsazování vysokých soudních orgánů podílí na jmenování výše zmíněné Ústavní rady, dále na jmenování soudců Kasačního soudu (Cour de Cassation), který plní funkci poslední instance ve správním soudnictví, a konečně na jmenování prvního předsedy Apelačního soudu. O americké úpravě je pak pojednáno v předešlé podkapitole.

4.7 Odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem a zahlazuje odsouzení.

Pravomoc odpouštět a zmírňovat tresty uložené soudem (agraciace) a zahlazovat odsouzení (rehabilitace) bývá více než která jiná podrobována kritice mj. z důvodu možného

⁷⁴ Hlava VII Ústavy Francouzské republiky

⁷⁵ ŘÍHA, Michal. *Výběr soudců Nejvyššího soudu Spojených států, I. část: Role prezidenta* [online]. *pravniprostor.cz*, 17. srpna 2015 [cit. 15. dubna 2019]. Dostupné na <<https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/vyber-soudcu-nejvyssiho-soudu-spojnych-statu-i-cast-role-prezidenta>>.

⁷⁶ náleze Ústavního soudu ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 87/06.

narušování zásady rovnosti před zákonem.⁷⁷ Prezident Václav Havel na základě § 366 odst. 2 trestního řádu⁷⁸ rozhodnutím č. 33/1994 Sb. ze dne 1. 2. 1994 pravomoc provádět řízení o žádostech o milost přenesl na ministra spravedlnosti. Tento krok zahrnoval i pravomoc zamítat žádosti bezdůvodné.⁷⁹ Toto rozhodnutí následně zrušil prezident Klaus 4. 8. 2003, rozhodnutím č. 254/2003 Sb. a o žádostech o milost tak za jeho vlády rozhodovala přímo Kancelář prezidenta republiky. Prezident Zeman již při nástupu do úřadu předeslal, že amnestie ani milosti udílet nebude a dokonce se vyjádřil pro zrušení těchto pravomocí, které v té době považoval za „zbytečné monarchistické prvky“.⁸⁰ Nedlouho poté pravomoc částečně přenesl zpět na ministerstvo spravedlnosti. Svůj slib však splnil pouze co do vyhlášení amnestií. Jednoznačně nejvíce diskutovaným případem bylo udělení milosti Jiřímu Kajínkovi. Podle mého názoru by měla hlava státu tohoto institutu využívat velmi uvážlivě a zdrženlivě a v žádném případě jej nevyužívat na základě veřejného mínění a možného zvýšení své popularity. Právě v Kajínkově případě se bohužel domnívám, že právě toto bylo jejím hlavním motivem. Zatímco Zemanovy ostatní milosti byly odůvodněny zdravotními nebo rodinnými důvody na straně odsouzených, u Jiřího Kajínka žádný z těchto důvodů neexistoval. Argumentaci délkou výkonu trestu odnětí svobody nebo pochybnostmi o vině jako důvod udělení milosti podle mého názoru není možné akceptovat.

Ve francouzské ústavě je pravomoc udělovat „individuální milosti“ upravena čl. 17 a s ohledem na čl. 19 je možno dovodit, že je k jejímu výkonu nutná kontrasignace premiérem.

Ve Spojených státech je pravomoc udělovat milosti omezena na zločiny proti federálním zákonům. Nejvyšší soud USA tuto pravomoc interpretuje extenzivně, když dává prezidentovi možnost udělit rovněž podmíněnou milost, zmírnění trestu, podmíněné zmírnění trestu a odklad výkonu trestu.

4.8 Má právo vrátit Parlamentu přijatý zákon s výjimkou zákona ústavního.

Tato úprava navazuje na čl. 50 odst. 1 Ústavy. Prezident je při vetování zákonů omezen věcně a časově. Věcně pouze na běžné zákony, s výjimkou zákonů přijatých podle čl.

⁷⁷ JURMAN, Miroslav. *Typologie prezidentských milostí* [online]. epravo.cz, 3. prosince 2001 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/typologie-prezidentskych-milosti-15471.html>>.

⁷⁸ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁷⁹ ODEHNALOVÁ, Jana. In KLÍMA, Karel (ed). *Komentář k Ústavě a Listině – 1. díl. 2. vydání*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. s. 475.

⁸⁰ JIRIČKA, Jan. *Zeman nepotěšil vězně, nebude udílet amnestie ani milosti* [online]. iDnes.cz, 8. března 2013 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <https://zpravy.idnes.cz/zeman-nebude-udilet-milosti-ani-amnestie-ff5-domaci.aspx?c=A130308_123113_domaci_jj>.

8 ústavního zákona o bezpečnosti ČR.⁸¹ Lhůta pro vrácení zákona Poslanecké sněmovně činí 15 dnů a je suspenzivního charakteru. Miloš Zeman se vyjádřil ve smyslu, že by uvítal zpřísnění podmínek pro přehlasování prezidentského veta.⁸² Suspenzivní charakter veta se však za určitých okolností může změnit na veto absolutní. Stane se tak, pokud prezident vetuje zákon v době končícího volebního období Poslanecké sněmovny, která pak již nemá možnost veto přehlasovat. S vetováním může takto počkat i úmyslně (samozřejmě v rámci oné 15 denní lhůty), takové veto se pak označuje jako kapesní.⁸³

Francouzský prezident může dle čl. 10 Ústavy požádat parlament o opětovné projednání zákona nebo jeho části a je tak rovněž vybaven právem suspenzivního veta, protože jeho žádost nemůže být odmítnuta. Ve srovnání s českou úpravou tedy tato možnost dovoluje pružněji vyjádřit prezidentův odpor pouze k některým ustanovením zákona. Třebaže v poloprezidentském režimu Francie má prezident obecně silnější postavení, k přehlasování jeho veta se na rozdíl od české úpravy nevyžaduje žádná kvalifikovaná většina, což představuje určitou výjimku z tohoto pravidla.

V ústavě Spojených států je pak prezidentova role při schvalování zákonů upravena v čl. I § 7 odst. 2. Prezident má lhůtu 10 dnů na to, aby návrh zákona podepsal, popř. vetoval, tj. vrátil komoře Kongresu, z níž vyšel. V případě, že zůstane nečinný, stane se návrh platným zákonem i bez prezidentova podpisu. Pokud chce prezident návrh podepsat či vetovat, může tak učinit pouze vůči návrhu zákona jako celku.⁸⁴ V případě veta mají Sněmovna reprezentantů či Senát povinnost prezidentovy námitky zaznamenat a uvážit je. Vetovaný návrh následně musí schválit obě komory Kongresu dvoutřetinovou většinou. Veto je tedy rovněž suspenzivního charakteru. A podobně jako v České republice, i ve Spojených státech prezident disponuje možností kapesního veta. Ve srovnání s Českou republikou, kde se případy uplatnění kapesního veta počítají na jednotky případů⁸⁵, však byla americkými prezidenty napříč historií využívána mnohem hojněji⁸⁶, zčásti nepochybně i díky o polovinu kratšímu volebnímu období Sněmovny reprezentantů ve srovnání s českou Poslaneckou Sněmovnou.

⁸¹ Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky

⁸² HLAVÁČOVÁ, Veronika. *Zeman chce silnější pravomoci v otázce veta. „Česko by to posunulo k prezidentskému systému,“ řekl ministr* [online]. irozhlas.cz, 20. ledna 2019 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/milos-zeman-prezidentske-veto-zmena-ministr-spravedlnosti-jan-knezinek_1901201625_kro>.

⁸³ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018, s. 165.

⁸⁴ WILSON, James Q. *Jak se vládne v USA*. Přeložil Z. MASOPUST. 1. vydání v ČR. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 183.

⁸⁵ Tamtéž

⁸⁶ KŘTĚNOVÁ, Monika. *Prezidentský systém Spojených států amerických*. Praha: Univerzita Karlova. Právnická fakulta, 2016, s. 32 – 33.

4.9 Podepisuje zákony.

Ustanovení čl. 62 odst. 1 písm. i) navazuje na čl. 51. Podle něj přijaté zákony podepisuje předseda Poslanecké sněmovny, prezident republiky a předseda vlády. Základním účelem jejich podpisu je osvědčení, že písemné vyhotovení zákona odpovídá znění, v němž byl přijat. Někteří autoři zastávají názor, že pokud tomu tak je, jsou povinni zákon podepsat.⁸⁷ Podle § 107 Jednacího řádu Poslanecké sněmovny⁸⁸ nicméně prezident není povinen podepsat zákon, který předtím vetoval. V takovém případě se zákon zasílá k podpisu předsedovi vlády. O ústavnosti této úpravy lze pochybovat – běžný zákon reguluje tuto situaci odchylně od Ústavy – nicméně praktický dopad na platnost zákona je nulový, neboť ten je platný tak jako tak. V odborné literatuře se vyskytují názory, že prezident by měl podepsat všechny přijaté zákony, bez ohledu na to, zda je vetoval, nebo nevetoval.⁸⁹ V historii České republiky se několikrát stalo, že prezident přijatý zákon ani nepodepsal, ani nevetoval. Dosavadní prezidenti zákony nepodepisovali v případě, že s nimi nesouhlasili. Svůj podpis tedy vykládali jako vyjádření osobního postoje, spíše než jako povinnost plynoucí z Ústavy. S touto praxí začal již Václav Havel.⁹⁰ V roce 2004 prezident Klaus nepodepsal zákon o zásluhách Edvarda Beneše (č. 292/2004 Sb.).⁹¹ Podobný postup pak zvolil ještě několikrát, např. v roce 2005 u zákona o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie,⁹² 2008 u novely zákona o registrovaném partnerství⁹³ a v roce 2009 při změně jednacího řádu PS, která zaváděla tzv. vázaný mandát vlády. Ten znamenal, že vláda nemohla bez souhlasu Parlamentu převést určitou pravomoc na evropskou úroveň.⁹⁴ Prezident Zeman se proti této praxi svých předchůdců již před svým zvolením vymezil a označil ji za „alibismus“ a jako nedůstojnou

⁸⁷ HERC, Tomáš. In RYCHETSKÝ, Pavel, LANGÁŠEK, Tomáš, HERC, Tomáš, MLSNA, Petr. *Ústava České republiky. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 595.

⁸⁸ Zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁹ SLÁDEČEK, Vladimír. In SLÁDEČEK, Vladimír, MIKULE, Vladimír, SUCHÁNEK, Radovan, SYLLOVÁ, Jindřiška (eds). *Ústava České republiky: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 520 (čl. 51 Ústavy).

⁹⁰ SCHORM, Vít Alexander. Několik slov o promulgaci aneb Jsou české zákony podepisovány, promulgovány a vyhlášovány?. In: Novotný Oto (ed). *Pocta Vladimíru Mikule k 65. narozeninám*. Praha: ASPI, 2002, s. 136 – 139.

⁹¹ MACHÁČEK, David. *Prezident nepodepsal zákon. Porušil ústavu?* [online]. iHNed.cz, 4. května 2004 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://archiv.ihned.cz/c1-14318020-prezident-nepodepsal-zakon-porusil-ustavu>>.

⁹² BÉM, Roman. *Klaus teoretik: veto jednou za 10 let. Klaus v praxi: 59 vet* [online]. ceskatelevize.cz, 4. března 2013 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1114710-klaus-teoretik-veto-jednou-za-10-let-klaus-v-praxi-59-vet>>.

⁹³ NĚMCOVÁ, Barbora. *Klaus odmítl podepsat úpravu registrovaného partnerství, nechal ji ale projít* [online]. iDnes.cz, 25. června 2008 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/klaus-odmitl-podepsat-upravu-registrovaneho-partnerstvi-nechal-ji-ale-projit.A080625_164720_domaci_ban>.

⁹⁴ SOUKUP, Jaroslav. *Klaus nebude blokovat vázaný mandát pro vládu, ale nepodepíše ho* [online]. novinky.cz, 29. května 2009 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://www.novinky.cz/domaci/170058-klaus-nebude-blokovat-vazany-mandat-pro-vladu-ale-nepodepise-ho.html>>.

úřadu prezidenta.⁹⁵ Je třeba uznat, že zde Miloš Zeman své slovo dodržel a podobný postup nepoužívá.

Ve francouzské ústavě je úprava do značné míry totožná. Prezident vyhláší zákony a to do 15 dnů od jejich schválení. Kromě toho vyhláší rovněž nařízení Ministerské rady, která mají sílu zákona, nicméně z praxe lze dovodit, že prezidentovo odmítnutí je podepsat nemá vliv na jejich platnost.⁹⁶

V návaznosti na předchozí podkapitulu týkající se úpravy prezidentova podpisu ve Spojených státech je pak namístě zde jen poznamenat, že prezident nepodepisuje zákony, u nichž bylo přehlasováno jeho veto. Ústava totiž výslovně stanoví, že jsou platné i bez prezidentova podpisu, prezidenti tedy neměli žádný důvod takové zákony podepisovat.

4.10 Jmenuje prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu.

Kromě čl. 62 odst. 1 písm. j) je tato pravomoc upravena také v Hlavě páté Ústavy. Čl. 97 stanoví, že jmenování dvou nejvyšších představitelů NKÚ se děje na návrh Poslanecké sněmovny. Tento návrh se schvaluje prostou většinou přítomných poslanců. Lze se setkat s názory, že prezident je návrhem poslanců vázán.⁹⁷ S tímto pohledem se zcela neztotožňuji. V minulosti již došlo k situaci, kdy prezident Havel odmítl návrh Poslanecké sněmovny na jmenování prezidenta NKÚ Lubomíra Voleníka a viceprezidenta Františka Brožíka. Prezident tehdy vyžadoval nominaci od nové Poslanecké sněmovny, která vzejde z parlamentních voleb 2002. Nakonec došlo pouze ke jmenování Lubomíra Voleníka, František Brožík se viceprezidentem NKÚ nestal. Kromě jmenování může prezident funkcionáře NKÚ také odvolat. Opět se tak může stát na návrh Poslanecké sněmovny a to pouze v případě, že svou funkci nevykonává déle než šest měsíců, nebo bylo jeho odvolání navrženo pravomocným rozhodnutím kárné komory NKÚ. Poté, co Voleník nečekaně zemřel, byl mezi lety 2003 a 2005 post prezidenta NKÚ téměř dva roky neobsazen. Nebylo to však z příčin na straně prezidenta, důvodem byla neschopnost Poslanecké sněmovny najít kandidáta. V takové situaci jsou možnosti hlavy státu značně omezené, může snad využít pouze svého neformálního vlivu, organizovat politická jednání, nebo se účastnit schůzí Poslanecké sněmovny.

⁹⁵ KUNŠTEK, Martin. *Zeman: Zákaz kouření v hospodách bych vetoval!* [online]. blistry.cz, 4. ledna 2013 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://www.blisty.cz/art/66775-milos-zeman-zakaz-koureni-v-hospodach-bych-vetoval.html>>.

⁹⁶ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018, s. 161.

⁹⁷ KLÍMA, Karel. In KLÍMA, Karel (ed). *Komentář k Ústavě a Listině – 1. díl*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. s. 768.

Ve Francii a USA jsou prezidentovy pravomoci ve vztahu ke jmenování funkcionářů tamějších ekvivalentů NKÚ (Cour des Comptes, resp. Government Accountability Office) upraveny v běžných zákonech, nicméně jejich úprava nemá pro klasifikaci ústavního systému rozhodující význam.

4.11 Jmenuje členy Bankovní rady České národní banky.

Pravomoc dle čl. 62 odst. 1 písm. k) pak prezidentovi poskytuje důležitý nástroj pro ovlivňování měnové politiky státu. Třebaže je ČNB ze zákona nezávislá na moci zákonodárné i výkonné, i jakýchkoli jiných subjektech a je od nich oddělena, prezident může do Bankovní rady ČNB podle svého uvážení jmenovat osoby, které zastávají v politice a ekonomice názory, které jsou mu blízké. Předpoklady pro jmenování členů Bankovní rady ČNB a jejich počet opět stanoví zvláštní zákon.⁹⁸ Tento předpis stanoví, že Bankovní radu ČNB tvoří sedm členů: guvernér, dva viceguvernéři a další čtyři členové. V § 6 u nich pak stanoví určité podmínky: vyžaduje se plná svéprávnost, ukončené vysokoškolské vzdělání, bezúhonnost a odbornost. Kromě těchto ustanovení tedy není hlava státu při výběru členů Bankovní rady nikterak omezena. Prezident Havel v roce 2000 podal návrh na zrušení některých ustanovení zákona o ČNB pro údajný rozpor s Ústavou. Ten měl spočívat v tom, že umožňovala, aby byly instituci poskytnuty určité pravomoci správního úřadu i zvláštními právními předpisy, které mohly mít nižší právní sílu než zákon. Čl. 98 Ústavy však stanoví, že do činnosti ČNB lze zasahovat pouze na základě zákona. Tento návrh byl Ústavním soudem zamítnut. V roce 2015 vláda uvažovala o změně Ústavy, kterou by se pro jmenování členů Bankovní rady zaváděla nutnost kontrasignace. Prezident podobné snahy odmítal⁹⁹ a tyto dále nepokračovaly.

Pro jmenování funkcionářů centrálních bank Francouzské republiky a Spojených států amerických (Banque de France, resp. Federal Reserve) pak platí obdobně to, co je uvedeno v předchozí podkapitole.

⁹⁸ Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁹ KUCHYŇOVÁ, Zdeňka. *Zeman nesouhlasí s kontrasignací při jmenování členů rady České národní banky* [online]. radio.cz, 30. ledna 2015 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://www.radio.cz/cz/rubrika/zpravy/zeman-nesouhlasí-s-kontrasignaci-pri-jmenovani-clenu-rady-cnb>>.

5 Právomoci kontrasignované

V následující kapitole budu pojednávat o pravomocích, pro jejichž výkon je nutný spolupodpis odpovědného člena vlády.

5.1 Zastupování státu navenek

Podle čl. 63 odst. 1 písm. a) Ústavy prezident zastupuje stát navenek. Tato pravomoc úzce souvisí s prezidentovou funkcí hlavy státu (čl. 54 Ústavy). Oprávnění zastupovat stát navenek vychází již z tradic z dob absolutismu¹⁰⁰ a je naprosto obvyklé, že státy jsou na mezinárodní úrovni reprezentovány svými nejvyššími představiteli. Tuto tradici zohledňuje i Vídeňská úmluva o smluvním právu, která v čl. 7 stanoví, že hlavy států se, kromě jiných, považují za zástupce svých států a to i bez předložení plné moci.¹⁰¹ Pod touto pravomocí je tedy možné si představit jakýkoli projev vůle hlavy státu při kontaktu s jinými¹⁰², navštěvování jiných států a přijímání návštěv, vedení jednání, atd. Za koordinaci zahraniční politiky mezi prezidentem, ministerstvem zahraničí a celou vládou je odpovědný zahraniční odbor Kanceláře prezidenta republiky. Ústava prezidentovi kromě nutnosti kontrasignace neukládá žádné omezení, co se týče zastupování státu a případné prezentace vlastních politických názorů při reprezentaci v zahraničí. Lze se setkat s názory, že třebaže to Ústava explicitně nestanoví, za zahraniční politiku odpovídá vláda (jakožto vrcholný orgán výkonné moci) a je tak nežádoucí, aby prezident vyjadřoval své osobní názory na zahraniční politiku. Někteří konstitucionalisté naopak zastávají názor, že právě proto, že v Ústavě explicitní ustanovení chybí, prezident své postoje prezentovat může.¹⁰³ Faktem je, že žádný z dosavadních prezidentů ČR se jistým neshodám s vládou v oblasti zahraniční politiky nevyhnul.

Prezident Havel se střetl s premiérem Zemanem kupř. v otázce vojenské operace v bývalé Jugoslávii.¹⁰⁴ Těsně před koncem svého druhého volebního období pak připojil svůj podpis pod prohlášení osmi představitelů evropských zemí, kterým vyjadřovali podporu

¹⁰⁰ KLÍMA, Karel (ed). *Komentář k Ústavě a Listině – 1. díl*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. s. 484.

¹⁰¹ Vyhláška č. 15/1988 Sb., Vyhláška ministra zahraničních věcí o Vídeňské úmluvě o smluvním právu

¹⁰² KLÍMA, Karel (ed). *Komentář k Ústavě a Listině – 1. díl*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. s. 484

¹⁰³ SEDLÁČKOVÁ, Veronika, ČIHÁK, Ondřej. *Přímá volba nepřímo změnila ústavu. Prezident má mít stejnou váhu jako Sněmovna, říká právník* [online]. rozhlas.cz, 20. října 2017 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://plus.rozhlas.cz/prima-volba-nepriamo-zmenila-ustavu-prezident-ma-mit-stejnou-vahu-jako-snemovna-6507263>>.

¹⁰⁴ KAISER, Daniel. *Prezident Václav Havel 1990 – 2003*. 1. vydání. Praha; Litomyšl: Paseka, 2014, s. 249.

potenciálnímu vojenskému zásahu USA proti Iráku.¹⁰⁵ Prezident Klaus se s vládou často střetával v otázkách evropské politiky¹⁰⁶ a tyto rozpory vyvrcholily při procesu ratifikace Lisabonské smlouvy, o němž je pojednáno níže. Prezident Zeman při svém prvním projevu v Poslanecké sněmovně ve funkci hlavy státu uvedl, že chce své zastupování státu navenek koordinovat s vládou a že „neexistuje speciální zahraniční politika prezidenta, speciální zahraniční politika vlády, a už vůbec ne speciální politika ministra zahraničí“. Je ale nutno poznamenat, že se Miloš Zeman při výkonu svého mandátu od tohoto postulátu poměrně výrazně odchyluje. Samozřejmě neexistuje způsob, jak prezidentovi bránit vykonávat jeho vlastní zahraniční politiku (snad s výjimkou omezení rozpočtu Kanceláře prezidenta republiky, které již ostatně bylo navrženo)¹⁰⁷ nebo se k ní vyjadřovat. Z politického a diplomatického hlediska je však podle mého názoru vhodnější a srozumitelnější, když je zahraniční politika jednotná a mezi stanovisky prezidenta a vlády nejsou výrazné rozpory, nebo pokud alespoň nejsou prezentovány veřejně.

Ve francouzské ústavě jsou z oprávnění prezidenta týkajících se vztahů se zahraničím explicitně upraveny pouze sjednávání a ratifikace mezinárodních smluv a přijímání a pověřování velvyslanců, přičemž o obou je pojednáno v následujících podkapitolách. Praxe francouzských prezidentů při zastupování státu navenek plyne především ze zavedených tradic a ustálené praxe, která má své kořeny již na samotném začátku existence Páté republiky. Prezident de Gaulle odvozoval ze svého postavení možnost jednat a rozhodovat v určitých otázkách sám a jednou z těchto otázek byla právě oblast zahraniční politiky. Tuto praxi následně přijali i následující prezidenti a zahraniční politika se stala součástí tzv. „rezervované domény“ (domaine réservé), v rámci níž je prezident kompetentní v každé věci, kterou považuje za důležitou.¹⁰⁸

Americká Ústava prezidentovi oprávnění zastupovat stát navenek nespolečně, ale je odvozováno implicitně z jeho postavení hlavy exekutivy. Tento aspekt je do značné míry shodný se zažitou praxí ve Francii. Obecně je možné konstatovat, že záleží vždy na konkrétní situaci a na tom, zda si silnější postavení vydobude konkrétní prezident a vláda, nebo zákonodárny sbor. V americkém ústavním systému byly, co se týče výkladových

¹⁰⁵ HERC, Tomáš. In RYCHETSKÝ, Pavel, LANGÁŠEK, Tomáš, HERC, Tomáš, MLSNA, Petr. *Ústava České republiky. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 607.

¹⁰⁶ BRUNCLÍK, Miloš. Spory o zahraniční politiku v ČR: prezident vs premiér. In: NOVÁK, Miroslav; BRUNCLÍK, Miloš (eds). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. 1. vydání. Praha: Dokořán, 2008, s. 312 – 314.

¹⁰⁷ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018, s. 113.

¹⁰⁸ PEROTTINO, Michel. *Francouzský politický systém*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2005, s. 102.

nejasností či sporů ohledně prezidentových kompetencí v zahraniční politice, předmětem rozhodování Nejvyššího soudu spíše pravomoci týkající se vedení války. O nich je pak pojednáno v příslušné podkapitole.

5.2 Sjednávání a ratifikace mezinárodních smluv

Dle čl. 63 odst. 1 písm. b) prezident sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy; sjednávání mezinárodních smluv může přenést na vládu nebo s jejím souhlasem na její jednotlivé členy. I tuto pravomoc si prezidenti České republiky vykládali různými způsoby. Premisa vyjádřená v části citovaného ustanovení za středníkem byla naplněna již prezidentem Havlem, který rozhodnutím prezidenta republiky č. 144/1993 Sb. tuto pravomoc kromě výjimečných případů přenesl na vládu a to na dobu neurčitou.¹⁰⁹ S tímto rozhodnutím lze podle mého názoru souhlasit, neboť prezident nemá dostatečný odborný aparát, který by mu při sjednávání smluv mohl být nápomocen.¹¹⁰ K témuž došlo kupř. na Slovensku, kde je právní úprava obdobná a pravomoc sjednávat mezinárodní smlouvy na vládu přenesl prezident Michal Kováč rozhodnutím č. 205/1993 Z. z.¹¹¹ Z ústavněprávního pohledu je nicméně zajímavější prezidentská ratifikace mezinárodních smluv. Za úřadování prezidenta Havla se žádná výkladová nejasnost týkající se této pravomoci neřešila. V roce 2009 se objevila otázka, zda je prezident povinen podepsat mezinárodní smlouvu, kterou odsouhlasila PS. Prezident Klaus tehdy váhal nad podpisem Lisabonské smlouvy.¹¹² Na základě návrhu skupiny senátorů rozhodoval o povinnosti prezidenta republiky ratifikovat mezinárodní smlouvu, která byla řádně sjednána a schválena ústavní většinou poslanců a senátorů, Ústavní soud. Ten rozhodl, že hlava státu je povinna podepsat¹¹³ a prezident Klaus ještě též den Lisabonskou smlouvu ratifikoval.

Francouzský prezident sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy na základě článku 52 Ústavy, který mu rovněž poskytuje oprávnění být informován o jakémkoli jednání směřujícím k uzavření mezinárodních dohod, které ratifikaci nevyžadují.

¹⁰⁹ KOUDELKA, Zdeněk. Prezident, vláda a mezinárodní smlouvy. In HLOUŠEK, Vít, ŠIMÍČEK, Vojtěch (eds). *Výkonná moc v ústavním systému České republiky*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008, s. 69.

¹¹⁰ MLSNA, Petr. Prezident republiky a sjednávání a ratifikace mezinárodních smluv. In ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008, s. 216.

¹¹¹ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018, s. 128 – 129.

¹¹² KOUDELKA, Zdeněk. Prezident a mezinárodní smlouvy. In SEHNÁLEK, David, VALDHANS, Jiří, DÁVID, Radovan, KYNCL, Libor (eds). *Dny práva – 2009 – Days of Law*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 629 – 644.

¹¹³ náleží Ústavního soudu ze dne 3. listopadu 2009, sp. zn. Pl. ÚS 29/09.

Ve Spojených státech je prezident oprávněn sjednávat mezinárodní smlouvy, ke kterým mu poskytne souhlas dvoutřetinová většina přítomných senátorů. Souvisí to s rozdělením rolí při zastupování země právě mezi prezidenta a Kongres. V praxi je však naprostá většina mezinárodních smluv uzavírána formou exekutivních dohod, které mají stejnou právní sílu jako mezinárodní smlouvy a souhlas Senátu nevyžadují.¹¹⁴

5.3 Velení ozbrojeným silám a přijímání vedoucích zastupitelských misí

Pravomoci podle čl. 63 odst. 1 písm. c) a d) Ústavy jsou víceméně formální a za dobu existence České republiky se neobjevil žádný spor týkající se jejich výkladu. Stejně tak se nedomnívám, že by podobný spor byl v dohledné době příliš pravděpodobný. Pravomoc prezidenta coby vrchního velitele ozbrojených sil je konkretizována zvláštními zákony. Jedná se především o zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky a také zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání. Podle § 3 odst. 2 zákona č. 219/1999 Sb. se ozbrojené síly člení na armádu, Vojenskou kancelář prezidenta republiky a Hradní stráž. Faktický vliv prezidenta na fungování ozbrojených sil není velký. Dá se konstatovat, že jeho úkolem je především jmenovat náčelníka generálního štábu Armády České republiky a další odpovědné osoby a tím zajistit obranyschopnost republiky a bojeschopnost ozbrojených sil.¹¹⁵ V současné době si lze jen stěží představit, že by měl český prezident snahu posilovat své postavení uplatňováním většího vlivu na ozbrojené síly.

Francouzský prezident je na základě čl. 15 Ústavy rovněž vrchním velitelem ozbrojených sil. Oblast obrany a národní bezpečnosti se podobně jako zastupování státu navenek rovněž tradičně považováno za součást rezervované domény.¹¹⁶

Ve Spojených státech je z geopolitických důvodů situace poněkud odlišná než v ČR a v tamějších podmínkách se ohledně výkonu této pravomoci vedly spory. Tamější ústava rovněž označuje prezidenta za vrchního velitele „vojska i loďstva Spojených států a rovněž domobrany v jednotlivých státech, pokud tyto vykonávají službu pro celou Unii“, nicméně jeho možnosti, jak ji vykonávat, jsou o poznání širší. Jelikož Ústava Spojených států v čl. I § 8 odst. 11 poskytuje právo vyhlášovat válku pouze Kongresu, prezident by měl být při použití ozbrojených sil pro vedení války omezen jeho souhlasem. Prezidenti však vycházeli ze svého postavení hlavy výkonné moci a využívali ozbrojené síly i bez součinnosti Kongresu.

¹¹⁴ WILSON, James Q. *Jak se vládne v USA*. Přeložil Z. MASOPUST. 1. vydání v ČR. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 291.

¹¹⁵ KOUDELKA, Zdeněk. Prezident jako vrchní velitel. *Vojenské rozhledy*, 2012, roč. 21 (53), č. 1, s. 122 – 131.

¹¹⁶ PEROTTINO, Michel. *Francouzský politický systém*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2005, s. 102.

V reakci na to byl v roce 1973 přijat zákon o válečných pravomocech, který prezidentovu volnost v rámci velení ozbrojeným silám limituje povinností Kongres do 48 hodin informovat o jejich nasazení a v případě, že toto nasazení Kongres do 60 dnů neodsouhlasí, pak povinností ozbrojené síly stáhnout.¹¹⁷

Přijímání vedoucích zastupitelských misí je projevem zastupování státu navenek a jeho povaha je ve všech zmíněných zemích velmi formální. Ve vztahu k České republice je vhodné zde pouze poznamenat, že za jednání podle čl. 63 odst. 1 písm. d) se považuje pouze udělení agrémentu, předání pověřovacích listin na začátku výkonu funkce a přijetí vedoucího zastupitelské mise u příležitosti skončení jeho mandátu.

5.4 Pověřování a odvolávání vedoucích zastupitelských misí

Tato pravomoc je protipólem oprávnění podle písm. d) a také souvisí s prezidentovou funkcí zastupování státu navenek.¹¹⁸ Kandidáty do těchto funkcí předkládá prezidentovi vláda na návrh ministra zahraničí. Je přitom povinna respektovat mezinárodněprávní obyčej a vyčkat souhlasu přijímacího státu s navrhovaným kandidátem (tzv. agrément).¹¹⁹ Ke sporům mezi prezidentem a vládou ohledně této pravomoci docházelo již za dob prezidenta Havla, který na Zemanově vládě v roce 2001 dosáhl jmenování Martina Palouše velvyslancem v USA.¹²⁰ Další příležitostí, kdy se vláda a prezident dostali do sporu ohledně osob potenciálních velvyslanců, byla neshoda mezi prezidentem Klausem a ministrem zahraničí Schwarzenbergem ohledně jmenování osmi velvyslanců v roce 2010. Prezident tehdy nesouhlasil se jménem jednoho z kandidátů navržených vládou, přičemž nesdělil kterého. Ministr zahraničí však trval na jmenování všech kandidátů najednou.¹²¹ Do sporu s ministrem Schwarzenbergem se po svém zvolení dostal i prezident Zeman, tentokrát ohledně obsazení

¹¹⁷ WILSON, James Q. *Jak se vládne v USA*. Přeložil Z. MASOPUST. 1. vydání v ČR. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 293.

¹¹⁸ HŘEBEJK, Jiří, PAVLÍČEK, Václav. *Ústava a ústavní řád České republiky: komentář. Díl 1, Ústavní systém: text, důvodová zpráva, komentář, literatura, judikatura, prováděcí zákony*. 2. doplněné a podstatně rozšířené vydání. Praha: Linde, 1998, s. 232

¹¹⁹ KLÍMA, Karel (ed). *Komentář k Ústavě a Listině – 1. díl*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. s. 491.

¹²⁰ HARZER, Filip. *Proč volit prezidenta? Jmenuje ústavní soudce, dokáže blokovat jmenování velvyslanců i profesorů* [online]. irozhlas.cz, 12. ledna 2018 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://www.irozhlas.cz/volby/prezidentske-volby-2018-pravomoci-kompetence-prezidenta-co-muze-prezident-proc-1801121050-haf>>.

¹²¹ POHANKA, Vít, VINCOUREK, Lukáš. *Klaus vede spor o velvyslance se Schwarzenbergem* [online]. irozhlas.cz, 26. září 2010 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/klaus-vede-spor-o-velvyslance-se-schwarzenbergem-201009261243_lvincourek>.

velvyslaneckých postů na Slovensku a v Rusku.¹²² Zeman měl zájem na Slovensko vyslat bývalou první dámou Livií Klausovou a do Ruska bývalého europoslance Vladimíra Remka. Trváním na svých kandidátech měl Zeman podle některých politiků opět narušovat ústavní zvyklosti a posouvat zemi k poloprezidentskému systému.¹²³¹²⁴ Jiní právníci ovšem na jeho počínání neshledávali nic ústavně nekonformního a existenci ústavní zvyklosti zpochybňovali.¹²⁵ V tomto případě se Zemanovými kritiky nelze souhlasit, protože je evidentní, že o jmenování velvyslanců vedli s vládou spory všichni dosavadní prezidenti a postup prezidenta Zemana v podstatě nikterak nevybočoval z ustálené praxe a k porušování ústavních zvyklostí nedošlo.

Francouzský prezident jmenuje velvyslance na základě pověření v čl. 14 Ústavy a to rovněž na návrh ministra zahraničí. Výběr osob na pozici velvyslanců je obvykle podroben jednání v Ministerské radě.

V Ústavě Spojených států je pak tato pravomoc vymezena v čl. II oddílu 3. Výběr osoby velvyslance zde záleží na prezidentovi, ovšem podmínkou pro jmenování je souhlas Senátu.

5.5 Vyhlášení voleb do Poslanecké sněmovny a do Senátu

Vyhlášení voleb není závislé pouze na rozhodnutí prezidenta, ten je totiž vázán lhůtou podle čl. 17 Ústavy. Pro případ, že by prezident tuto lhůtu nerespektoval, není stanovena žádná sankce, je však možné se domnívat, že nevyhlášení voleb by bylo jednáním směřujícím proti demokratickému řádu republiky a tedy by naplňovalo skutkovou podstatu velezrady. Vyhlášení voleb je na zákonné úrovni upraveno zákonem č. 247/1995 Sb.

Ve Francii nemá prezident na vyhlášení voleb vliv, neboť termín je pevně stanoven zákonem a rovněž ve Spojených státech je den federálních voleb stanoven pevně na úterý po prvním pondělí v listopadu v sudých letech.¹²⁶

¹²² ŠÍDLOVÁ, Tereza. *ODS podpořila Schwarzenberga ve sporu se Zemanem* [online]. aktualne.cz, 26. dubna 2013 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/politika/ods-podporila-schwarzenberga-ve-sporu-se-zemanem/r~i:article:778134>>.

¹²³ tamtéž

¹²⁴ DOSTÁL, Vratislav. *Wagnerová: Zeman porušuje ústavní zvyklosti. Kompetenční spor by prohrál* [online]. denikreferendum.cz, 23. dubna 2013 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<http://denikreferendum.cz/clanek/15404-wagnerova-zeman-porusuje-ustavni-zvyklosti-kompetencni-spor-by-prohral>>.

¹²⁵ HASENKOPF, Pavel. *ÚSTAVA: O jmenování velvyslanců* [online]. neviditelnypes.cz, 23. dubna 2013 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <http://neviditelnypes.lidovky.cz/ustava-o-jmenovani-velvyslancu-d3y-p_politika.aspx?c=A130421_215557_p_politika_wag>.

¹²⁶ WILSON, James Q. *Jak se vládne v USA*. Přeložil Z. MASOPUST. 1. vydání v ČR. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 74.

5.6 Jmenování a povyšování generálů

Tato pravomoc úzce souvisí s prezidentovou funkcí vrchního velitele ozbrojených sil a někteří autoři dovozují, že se jedná pouze o generály ozbrojených sil.¹²⁷ Hodnost generála je nicméně zavedena u více bezpečnostních sborů, kromě Armády také u Policie České republiky, Hasičského záchranného sboru, Celní správy, Vězeňské služby, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace. Koudelka naproti tomu zastává názor, že se jmenování generálů týká i příslušníků dalších bezpečnostních sborů.¹²⁸ Třebaže má určitou logiku názor, že by se mělo jednat pouze o generály Armády – z titulu toho, že je prezident vrchním velitelem ozbrojených sil - osobně mám za to, že měl ústavodárce na mysli generály všech zmíněných bezpečnostních složek, u kterých jsou generálské hodnosti zavedeny. Pokud by ústavodárce mínil pouze generály Armády, podle mého názoru by toto zanesl do samotného textu Ústavy. Kromě povyšování do generálských hodností prezident určuje i konkrétní generálskou hodnost (v Armádě ČR v současné době existují čtyři). Koudelka z pravomoci jmenovat generály vyvozuje i oprávnění jmenovat vojáky i do nižších hodností.¹²⁹ Podle mého názoru je tento argument problematický a povyšování do nižších hodností by mělo být svěřeno příslušným služebním orgánům. Stěží si lze představit, že by měl prezident odbornou kompetenci či kvalifikaci pro povyšování konkrétních vojáků do důstojnických, či snad dokonce poddůstojnických hodností.¹³⁰ K povyšování do generálských hodností dochází obvykle u příležitosti státních svátků, typicky Dne vítězství a Dne vzniku samostatného československého státu.

Prezidenti Havel a Klaus se jakýmkoli neshodám při jmenování vojenských generálů vyhýbali, v roce 2006 však došlo k nejmenování policejního prezidenta Vladimíra Husáka generálmajorem. Stalo se tak po kritice policejního zásahu proti prvomájové demonstraci, přičemž proti Husákovu povýšení vystoupil i premiér Paroubek.¹³¹ Prezident Zeman se ve svém druhém funkčním období dostal do sporu s vládou ohledně jmenování některých kandidátů na generálskou hodnost. Jmenovitě se jednalo o zástupce velitele pozemních sil AČR Petra Procházku a ředitele BIS Michala Koudelku. Podle mého názoru by se u této pravomoci více než u kterékoli jiné měli ústavní činitelé vyvarovat zbytečných sporů, jelikož

¹²⁷ KLÍMA, Karel (ed). *Komentář k Ústavě a Listině – 1. díl*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. s. 492.

¹²⁸ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, s. 204.

¹²⁹ Tamtéž

¹³⁰ VYHNÁNEK, Ladislav. In BAHÝLOVÁ, Lenka (ed). *Ústava České republiky: komentář*. 1. vydání. Praha: Linde, 2010, s. 766 (čl. 63 Ústavy).

¹³¹ KOUDELKA, Zdeněk. Vztah prezidenta a vlády v oblasti jmenování. In ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008, s. 177.

národní bezpečnost je jistě prioritou. Jako důvod prezident uvedl vyjadřování se k zahraniční politice České republiky.¹³² Zeman již dříve údajně požadoval Koudelkovo odvolání.¹³³

Francouzský prezident jakožto vrchní velitel ozbrojených sil jmenuje spolu s premiérem náčelníka generálního štábu a další důležité vojenské činitele. Tato pravomoc je kontrasignovaná na základě čl. 13 a 21 Ústavy. Povyšování do generálských hodností je pak upraveno běžným zákonem. V USA je právní úprava až na onu kontrasignaci obdobná.

5.7 Propůjčování a udělování státních vyznamenání

Podobně jako u sjednávání a ratifikace mezinárodních smluv může i zde prezident zmocnit jiný orgán, nicméně zde k takovému zmocnění nedošlo. Tato pravomoc má rovněž tradici v českém a československém ústavním vývoji a odraz v podstatě ve všech zemích na světě, bez ohledu na jejich státní zřízení a ústavní systém. Na zákonné úrovni je propůjčování a udělování vyznamenání upraveno zákonem č. 157/1994 Sb., o státních vyznamenáních. Propůjčením nebo udělením státních vyznamenání jednotlivcům oceňuje stát jejich vynikající občanské zásluhy o budování svobodné demokratické společnosti, výsledky práce, úsilí o obranu vlasti, hrdinské a jiné výjimečné činy.¹³⁴ Může se tak dít na návrh Poslanecké sněmovny, Senátu nebo vlády, prezident je také oprávněn vybrat osoby podle svého uvážení i bez návrhu. Třebaže tato pravomoc v zásadě nemá velký význam pro ústavní směřování České republiky, i ona se stala předmětem ojedinělé kontroverze, která se týkala výběru oceněných. V roce 1998 premiér Zeman odmítl kontrasignovat rozhodnutí o udělení státního vyznamenání americkému generálovi Wesleymu Clarkovi, který byl velitelem operace v Jugoslávii, která je zmíněna výše.¹³⁵

Jak ve Francii, tak v USA je propůjčování a udělování státních vyznamenání upraveno organickými zákony. Francouzskému prezidentovi pouze z čl. 13 Ústavy vyplývá oprávnění v součinnosti s Ministerskou radou jmenovat velkého kancléře řádu Čestné legie.

V USA je propůjčování a udělování státních vyznamenání rozděleno mezi prezidenty a další složky státní moci, přičemž prezidenti jsou oprávněni udělovat pouze některá státní

¹³² KOCUROVÁ, Lucie. *Prezident jmenoval místo osmi šest generálů. Odmítl povýšit šéfa BIS a velitele pozemních sil* [online]. 8. května 2018 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/milos-zeman-generalove-bis-michal-prochazka_1805081430_pj>.

¹³³ SHABU, Martin. *Zeman naléhal na odchod šéfa BIS. Prezidentovi neustupovat, měla se shodnout vládní koalice* [online]. 6. října 2018 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <https://www.lidovky.cz/noviny/zeman-nalehal-na-odchod-sefa-bis-prezidentovi-neustupovat-mela-se-shodnout-vladnioalice.A181005_222334_in_noviny_ele>.

¹³⁴ § 1 Zákona č. 157/1994 Sb., o státních vyznamenáních České republiky

¹³⁵ KAISER, Daniel. *Prezident Václav Havel 1990 – 2003*. 1. vydání. Praha; Litomyšl: Paseka, 2014, s. 250.

vyznamenání, zatímco např. Kongres disponuje oprávněním udělovat zvláštní kongresové medaile a ocenění.

5.8 Jmenování soudců

Zatímco pravomoci podle článku 62 odst 1 písm. e) a f) zakotvují pravomoc jmenovat soudce vysokých soudů, toto ustanovení se týká jmenování soudců soudů obecných. Povaha této pravomoci se dostala do centra pozornosti na jaře 2005, kdy prezident Klaus odmítl jmenovat soudci justiční čekatele, kteří nedosáhli věku 30 let. Zdůvodnil to právě jejich nízkým věkem. Tito čekatelé nastoupili do pracovního poměru v době, kdy byla věková hranice pro jmenování soudcem o pět let nižší. Po účinnosti novely zákona o soudech a soudcích¹³⁶ č. 192/2003, která nastala 1. 7. 2003, se hranice zvýšila na zmíněných 30 let, podle přechodných ustanovení novely se však nevztahovala na justiční čekatele, kteří vstoupili do pracovního poměru. Klaus však dotyčné čekatele přesto odmítl jmenovat. Soud rozhodl, že na jmenování soudcem neexistuje právní nárok, nicméně NSS judikoval, že prezident je při rozhodování o (ne)jmenování soudců omezen Ústavou a zákonem stanovenými podmínkami a nesmí si vytvářet podmínky další.¹³⁷

Francouzský prezident má ve vztahu k soudní moci postavení garanta její nezávislosti.¹³⁸ Jako takový předsedá Nejvyšší soudcovské radě, která musí kandidáty na soudce odsouhlasit¹³⁹ a kromě toho je její součinnost nutná pro jmenování některých funkcionářů nejvyšších soudních orgánů země, jak je zmíněno v předešlé kapitole.

V USA je pak úprava jmenování soudců federálních soudů zcela shodná s úpravou obsazování tamějšího Nejvyššího soudu.

5.9 Nařizování, aby se trestní řízení nezačalo, a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo

Toto právo bylo v původně schváleném znění ústavní listiny zařazeno mezi pravomoci nekontrasigované, k jeho přesunutí došlo ústavní novelou, která zavedla přímou volbu

¹³⁶ Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

¹³⁷ VYHNÁNEK, Ladislav. In BAHÝLOVÁ, Lenka (ed). *Ústava České republiky: komentář*. 1. vydání. Praha: Linde, 2010, s. 771 (čl. 63 Ústavy).

¹³⁸ čl. 64 Ústavy Francouzské republiky

¹³⁹ čl. 65 Ústavy Francouzské republiky

prezidenta. Stejně jako agraciace a rehabilitace byla i tato možnost podrobována kritice kvůli neslučitelnosti s principy demokratického právního státu.¹⁴⁰

5.10 Udělování amnestie

Stejně jako u abolice, rehabilitace a agraciace se amnestie týká možnosti prezidenta zasáhnout do průběhu nebo výsledku trestního procesu, potažmo soudní moci jako takové. Na rozdíl od těchto forem milosti má ale amnestie charakter hromadný. Osoby, kterým má být prominut výkon trestu, nebo jim má být trest zmírněn (agraciace), nebo v jejich případě má dojít k nezahájení, nebo zastavení trestního stíhání (abolice), nejsou určeny individuálně, ale vymezením určitých znaků. Těmi mohou být např. výše uloženého trestu, druh trestného činu nebo forma zavinění.¹⁴¹ Důvody pro udělení amnestie mohou být různé – nástup hlavy státu do úřadu, významná výročí, pokrok společnosti, náprava nezákonností, pokus o usmíření ve společnosti, atd.¹⁴² Lze se setkat i s názory, že důvody amnestie by měly být stejně jako u milosti především humanitární.¹⁴³ V praxi však byly důvody amnestie různorodé a ty humanitární se mezi nimi objevovaly spíše výjimečně. Častější byly ty vnitropolitické či mezinárodněpolitické: v roce 1922 to byla souvislost s Trianonskou smlouvou, v roce 1938 souvislost s Mnichovskou dohodou¹⁴⁴, nebo souvislost se zvolením Václava Havla prezidentem v roce 1989, tato amnestie byla vyhlášena 1. 1. 1990. Je namístě poznamenat, že tehdy ještě nebylo třeba premiérový kontrast. Prezident Havel během svých funkčních období vyhlásil ještě další tři amnestie, z čehož dvě byly vyhlášeny při příležitosti nástupu do úřadu. Jelikož rozebírané ustanovení stanoví prezidentovi oprávnění udělovat amnestii, lze i s ohledem na současný přestupkový zákon¹⁴⁵ je možné dovodit, že se nejedná pouze o amnestii v trestních věcech, ale rovněž v rovině přestupkové. Přestupkový zákon z r. 1990¹⁴⁶, který však pozbyl účinnosti 1. července 2017, dával možnost amnestovat přestupky i vládě. Rozhodnutí o amnestii se vyhláší ve sbírce zákonů. Kromě zmíněných amnestií prezidenta

¹⁴⁰ HERC, Tomáš. In RYCHETSKÝ, Pavel, LANGÁŠEK, Tomáš, HERC, Tomáš, MLSNA, Petr. *Ústava České republiky. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 630.

¹⁴¹ SLÁDEČEK, Vladimír. In SLÁDEČEK, Vladimír, MIKULE, Vladimír, SUCHÁNEK, Radovan, SYLLOVÁ, Jindřiška (eds). *Ústava České republiky: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 637 (čl. 63 Ústavy).

¹⁴² VYHNÁNEK, Ladislav. In BAHÝLOVÁ, Lenka (ed). *Ústava České republiky: komentář*. 1. vydání. Praha: Linde, 2010, s. 778 (čl. 63 Ústavy).

¹⁴³ tamtéž

¹⁴⁴ HŘEBEJK, Jiří, PAVLÍČEK, Václav. *Ústava a ústavní řád České republiky: komentář. Díl 1, Ústavní systém: text, důvodová zpráva, komentář, literatura, judikatura, prováděcí zákony*. 2. doplněné a podstatně rozšířené vydání. Praha: Linde, 1998, s. 235.

¹⁴⁵ § 104 Zákona č. 250/2016, o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴⁶ Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

Havla této pravomoci využil i prezident Klaus – amnestii vyhlásil při svém novoročním projevu 1. 1. 2013. Amnestie byla podrobena rozsáhlé kritice, která vedla rovněž k veřejné i odborné diskuzi o tom, zda je premiér povinen kontrasignovat prezidentovo rozhodnutí, s nímž nesouhlasí, nebo které považuje za vadné. Premiér Nečas uvedl, že amnestii „nemohl nepodepsat“, podpis by mohl odepřít pouze v případě, že by amnestie byla protiprávní.¹⁴⁷ S tímto výkladem však nesouhlasili někteří ústavní právníci.¹⁴⁸ I s ohledem na čl. 63 odst. 4 Ústavy podle mého názoru není Nečasovo tvrzení správné. Jestli za určité rozhodnutí nese právní i politickou odpovědnost vláda, jen těžko lze jejího předsedu k jeho kontrasignaci nějakým způsobem nutit a Ústava ani zákony žádný takový institut neznají. Pokud tedy premiér s amnestií nesouhlasil, měl plné právo kontrasignaci odmítnout.

Francouzský prezident možnost vyhlásit amnestii nemá, neboť ji Ústava v čl. 34 Ústavy svěřuje parlamentu. Prezident má nicméně možnost uplatnit svůj vliv, a pokud jsou mu členové vlády a parlamentu politicky nakloněni, nemá faktický problém amnestii v případě potřeby prosadit.

Jak je již zmíněno výše, možnost vyhlášení amnestie ve Spojených státech je dána čl. II oddílu 2 odst. 1 Ústavy.

¹⁴⁷ KOPECKÝ, Josef. *Nečas: sundávání Klausových portrétů kvůli amnestii je hloupé gesto* [online]. iDnes.cz, 9. ledna 2013 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/premier-petr-necas-vysvetluje-amnestii.A130109_092059_domaci_kop>.

¹⁴⁸ NĚMEC, Jan. *Expert: Amnestie postavená na hlavu, je to akt vlády* [online]. aktualne.cz, 10. ledna 2013 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/expert-amnestie-postavena-na-hlavu-je-to-akt-vlady/r~i:article:768190>>.

Závěr

Na základě výše analyzovaných skutečností jsem při psaní diplomové práce dospěl k názoru, že prvků poloprezidentského či prezidentského systému se v samotné Ústavě České republiky mnoho nevyskytuje. S typicky poloprezidentskou úpravou ve Francii vykazuje společné znaky úprava jmenování předsedy vlády a ministrů, se Spojenými státy pak vykazuje největší shodu ústavní úprava jmenování soudců instancí, jejichž úkolem je kontrola ústavnosti. S oběma srovnávanými zeměmi pak jsou obdobné úpravy v oblastech udělování milosti a vyhlášení amnestie, podepisování zákonů, zastupování státu navenek či propůjčování a udělování státních vyznamenání. Tyto oblasti jsou však tradičně vyhrazeny hlavám států.

Postavení hlavy státu v České republice se nepochybně posílilo přímou volbou, stále se však jedná o postavení v mezích parlamentní republiky, na kterém nic nemění ani poměrně specifické postavení prezidenta v České republice, které je však dáno z větší části historickým vývojem, tradicemi a také charakterem dosavadních prezidentů České republiky, kteří byli a jsou bez výjimky výraznými osobnostmi, které se těšily velké neformální autoritě a faktickému vlivu, měly vcelku jasně definované politické názory a byly aktivní při řešení nejrůznějších ústavněprávních a politických otázek. Po zavedení přímé volby se potom bezpochyby stalo realitou to, co předpovídali mnozí ústavní právníci: prezident může využívat své pravomoci mnohem širěji, a toto počínání zdůvodňovat svou demokratickou legitimitou, kterou nepochybně disponuje. Byť prezident Zeman výrazně usiluje o posílení svého postavení v ústavním systému a tyto jeho tendence mají nesporný vliv na způsob výkonu jeho funkce a jeho hodnocení, stále v současné situaci existuje dostatek způsobů, jak jeho faktický vliv razantně umenšit, např. zmíněné snížení rozpočtu Kanceláře prezidenta republiky.

I ve světle těchto skutečností je možné konstatovat, že k tomu, aby se vůbec dalo hovořit o posunu k poloprezidentskému, či snad prezidentskému systému, by bylo nutné do Ústavy České republiky zavést prezidentské pravomoci a prvky, které jsou pro tyto systémy typické, ať už možnost vyhlášení referend či pravomocí vydávat nařízení s právní silou zákona. Razantní posílení prezidentova postavení by znamenalo také zmírnění podmínek pro rozpuštění Poslanecké sněmovny po vzoru Francouzské republiky, či zpřísnění podmínek pro přehlasování veta po vzoru Spojených států amerických. De constitutione ferenda by případně bylo možné uvažovat o rozšíření zákonodárné iniciativy i na prezidenta. Za účinnosti současné Ústavy České republiky má nicméně největší význam pro posuzování prezidentova

postavení výklad pravomocí, které se týkají jmenování předsedy vlády a jejích členů, vetování zákonů, zastupování státu navenek včetně sjednávání mezinárodních smluv či jmenování soudců Ústavního soudu. Právě tyto mu totiž z mého pohledu poskytují největší prostor pro uplatnění svého vlivu.

Seznam použitých zdrojů

Monografie:

BLAHOŽ, Josef, BALAŠ, Vladimír, KLÍMA, Karel. *Srovnávací ústavní právo*. 5., přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 519 s.

BROKLOVÁ, Eva. *Československá demokracie: politický systém ČSR 1918-1938*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 1992. 168 s.

BROKLOVÁ, Eva. *První československá ústava: diskuse v ústavním výboru v lednu a únoru 1920*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1992. 221 s.

ČECHUROVÁ, Jana a kol. *Ústava 1920 : vyvrcholení konstituování československého státu*. Praha: Leges, 2011. 192 s.

GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Prospektrum, 2002. 564 s.

HOETZEL, Jiří. *Ústava republiky Československé: zákony a nařízení z oboru práva ústavního*. Praha: Všehrd, 1920. 230 s.

CHRASTILOVÁ, Brigita, MIKEŠ, Petr. *Prezident Václav Havel a jeho vliv na československý a český právní řád*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2003. 565 s.

KAISER, Daniel. *Prezident Václav Havel 1990 – 2003*. 1. vydání. Praha; Litomyšl: Paseka, 2014. 319 s.

KLÍMA, Karel. *Teorie veřejné moci (vládnutí)*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2003. 311 s.

KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států (srovnávací studie)*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2006. 423 s.

KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011. 223 s.

KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. 375 s.

KROUPA, Jiří a kol. *Soudobé ústavní systémy*. 2. doplněné a upravené vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2001. 241 s.

KŘTĚNOVÁ, Monika. *Prezidentský systém Spojených států amerických*. Praha: Univerzita Karlova. Právnická fakulta, 2016. 97 s.

PEROTTINO, Michel. *Francouzský politický systém*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2005. 335 s.

SARTORI, Giovanni. *Srovnávací ústavní inženýrství: zkoumání struktur, podnětů a výsledků*. Přeložila J. OGROCKÁ. 2. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. 238 s.

SUCHÁNEK, Radovan, JIRÁSKOVÁ, Věra a kol. *Ústava České republiky v praxi: 15 let platnosti základního zákona*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009. 383 s.

VODIČKA, Karel, CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky: historie a současnost*. Praha: Portál, 2003. 351 s.

WEYR, František. *Československé právo ústavní*. Praha: Melantrich, 1937. 339 s.

WILSON, James Q. *Jak se vládne v USA*. Přeložil Z. MASOPUST. 1. vydání v ČR. Praha: Victoria Publishing, 1995. 403 s.

ZIMEK Josef. *Ústavnost a český ústavní vývoj*. 3. nezměněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 179 s.

Příspěvky ve sbornících:

BÁRTA, Jan. Pravomoci prezidenta v československé ústavě. In: LOUŽEK, Marek (ed). *Československá ústava 1920: devadesát let poté*. Praha: CEP – centrum pro ekonomiku a politiku, 2010, s. 85.

BARTOŇ, Michal. Rozhodování prezidenta republiky na návrh a rozhodování s kontrasignací – několik poznámek k rozhodnutí NSS ve věci justičních čekatelů. In ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008, s. 121.

BENDA, Marek. Ke zdrojům návrhu Ústavy ČR z pohledu člena komise vlády pro přípravu Ústavy ČR. In GERLOCH, Aleš, KYSELA, Jan (eds). *20 let Ústavy České republiky. Ohlédnutí zpět a pohled vpřed*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 32.

BRUNCLÍK, Miloš. Spory o zahraniční politiku v ČR: prezident vs premiér. In: NOVÁK, Miroslav; BRUNCLÍK, Miloš (eds). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. 1. vydání. Praha: Dokořán, 2008, s. 312 – 314.

JIRÁSEK, Jiří. K preambuli ústavy. In MLSNA, Petr (ed). *Ústava ČR – vznik, vývoj a perspektivy*. Praha: Leges, 2010, s. 173.

KOUDELKA, Zdeněk. Prezident, vláda a mezinárodní smlouvy. In HLOUŠEK, Vít, ŠIMÍČEK, Vojtěch (eds). *Výkonná moc v ústavním systému České republiky*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008, s. 69.

KOUDELKA, Zdeněk. Prezident a mezinárodní smlouvy. In SEHNÁLEK, David, VALDHANS, Jiří, DÁVID, Radovan, KYNCL, Libor (eds). *Dny práva – 2009 – Days of Law*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 629 – 644.

KOUDELKA, Zdeněk. Vztah prezidenta a vlády v oblasti jmenování. In ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008, s. 177.

KUKLÍK, Jan. Příprava a přijetí prozatímní ústavy. In LOUŽEK, Marek (ed). *Československá ústava 1920: devadesát let poté*. Praha: CEP – centrum pro ekonomiku a politiku, 2010, s. 83.

MLSNA, Petr. Prezident republiky a sjednávání a ratifikace mezinárodních smluv. In ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008, s. 216.

PEROTTINO, Michel. Prezident republiky ve Francii. In: NOVÁK, Miroslav; BRUNCLÍK, Miloš (eds). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. 1. vydání. Praha: Dokořán, 2008, s. 153.

PINZ, Jan. Ústava České republiky – některé aktuální úvahy de constitutione validum. In JIRÁSEK, Jiří (ed). *25 let Ústavy České republiky. Aktuální otázky ústavního práva. Sborník příspěvků sekce ústavního práva, přednesených na mezinárodní vědecké konferenci Olomoucké právnícké dny 2017*. 1. vydání. Olomouc: Juridicum Olomoucense, o.p.s., 2017, s. 118.

SCHORM, Vít Alexander. Několik slov o promulgaci aneb Jsou české zákony podepisovány, promulgovány a vyhlášovány?. In: Novotný Oto (ed). *Pocta Vladimíru Mikule k 65. narozeninám*. Praha: ASPI, 2002, s. 136 – 139.

WINTR, Jan. Prezident republiky jako reprezentant státu, garant řádu a moderátor politických sporů. In ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008, s. 27.

Komentářová literatura:

BAHÝĽOVÁ, Lenka. *Ústava České republiky: komentář*. 1. vydání. Praha: Linde, 2010. 1533 s.

RYCHETSKÝ, Pavel, LANGÁŠEK, Tomáš, HERC, Tomáš, MLSNA, Petr. *Ústava České republiky. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 1196 s.

HŘEBEJK, Jiří, PAVLÍČEK, Václav. *Ústava a ústavní řád České republiky. Díl 1, Ústava České republiky [i.e. Ústavní systém], text, důvodová zpráva, komentář, literatura, judikatura, prováděcí zákony*. Praha: Linde, 1994. 501 s.

HŘEBEJK, Jiří, PAVLÍČEK, Václav. *Ústava a ústavní řád České republiky: komentář. Díl 1, Ústavní systém: text, důvodová zpráva, komentář, literatura, judikatura, prováděcí zákony*. 2. doplněné a podstatně rozšířené vydání. Praha: Linde, 1998. 772 s.

KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině – 1. díl*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 901 s.

SLÁDEČEK, Vladimír, MIKULE, Vladimír, SYLLOVÁ, Jindřiška. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2007. 935 s.

SLÁDEČEK, Vladimír, MIKULE, Vladimír, SUCHÁNEK, Radovan, SYLLOVÁ, Jindřiška. *Ústava České republiky: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. 1301 s.

ZDOBINSKÝ, Stanislav a kol. *Československá ústava: komentář*. Praha: Panorama, 1988. 531 s.

Právní předpisy:

Ústava Francouzské republiky ze dne 4. října 1958. Přeložil Josef BLAHOŽ. Praha: Reflex, 1990, 36 s.

Ústava Spojených států amerických ze dne 17. září 1787. Přeložil Miloš KREJČÍ, přeložil Josef BLAHOŽ. Praha: Reflex, 1990, 35 s.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky.

Ústavní zákon č. 319/2009 Sb., kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.

Ústavní zákon č. 71/2012 Sb., kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.

Zákon č. 11/1918 Sb. z. a n., Zákon o zřízení samostatného státu československého

Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky

Zákon č. 220/1991 Sb., o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 157/1994 Sb., o státních vyznamenáních České republiky

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 250/2016, o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 15/1988 Sb., Vyhláška ministra zahraničních věcí o Vídeňské úmluvě o smluvním právu

Odborné časopisy:

KOUDELKA, Zdeněk. Prezident jako vrchní velitel. *Vojenské rozhledy*, 2012, roč. 21 (53), č. 1, s. 122 – 131.

MARKOVÁ, Klára. Zkoumání tvorby Ústavy ČR: Mezi koncepty a realitou. *Politologická revue*, 2015, roč. 21, č. 2, s. 27.

ŠIMÍČEK, Vojtěch. Alternativa k navrhovaným způsobům volby prezidenta. *Politologický časopis*, 2001, roč. 8, č. 4, s. 388 – 392.

Judikatura:

Nález Ústavního soudu ze dne 7. ledna 2013, sp. zn. Pl. ÚS 27/12, bod 53.

Nález Ústavního soudu ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 87/06.

Nález Ústavního soudu ze dne 3. listopadu 2009, sp. zn. Pl. ÚS 29/09.

Internetové zdroje:

BĚM, Roman. *Klaus teoretik: veto jednou za 10 let. Klaus v praxi: 59 vet* [online]. ceskatelevize.cz, 4. března 2013 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1114710-klaus-teoretik-veto-jednou-za-10-let-klaus-v-praxi-59-vet>>.

BICAN, Jaroslav. *Jaroslav Bican: Poloprezidentský systém?* [online]. rozhlas.cz, 8. února 2013 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://www.rozhlas.cz/cro6/komentare/zprava/jaroslav-bican-poloprezidentsky-system--1173090>>.

DOSTÁL, Vratislav. *Wagnerová: vláda má většinu, Zeman musí jednat bezodkladně* [online]. 7. ledna 2014 [cit. 16. dubna 2019]. Dostupné na <<http://denikreferendum.cz/clanek/17170-wagnerova-vlada-ma-vetsinu-zeman-musi-jednat-bezodkladne>>.

DOSTÁL, Vratislav. *Wagnerová: Zeman porušuje ústavní zvyklosti. Kompetenční spor by prohrál* [online]. denikreferendum.cz, 23. dubna 2013 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<http://denikreferendum.cz/clanek/15404-wagnerova-zeman-porusuje-ustavni-zvyklosti-kompetencni-spor-by-prohral>>.

DRAGOUN, Radek. *Vláda v demisi má být zdrženlivá, sněmovna ji k tomu ale donutit nemůže, říká ústavní právník Kudrna* [online]. iHNed.cz, 17. ledna 2018 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://domaci.ihned.cz/c1-66020200-vlada-v-demisi-ma-byt-zdrzenliva-snemovna-ji-k-tomu-ale-donutit-nemuze-rika-ustavni-pravnik-kudrna>>.

DRLÍKOVÁ, Jana. *Je přímá volba prezidenta fatální chybou?* [online]. ceskapozice.lidovky.cz, 29. prosince 2011 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <http://ceskapozice.lidovky.cz/je-prima-volba-prezidenta-fatalni-chybou-ffm-/tema.aspx?c=A111223_062812_pozice_49426>.

HARZER, Filip. *Proč volit prezidenta? Jmenuje ústavní soudce, dokáže blokovat jmenování velvyslanců i profesorů* [online]. irozhlas.cz, 12. ledna 2018 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <https://www.irozhlas.cz/volby/prezidentske-volby-2018-pravomoci-kompetence-prezidenta-co-muze-prezident-proc_1801121050_haf>.

HASENKOPF, Pavel. *ÚSTAVA: O jmenování velvyslanců* [online]. neviditelnypes.cz, 23. dubna 2013 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <http://neviditelnypes.lidovky.cz/ustava-o-jmenovani-velvyslancu-d3y-/p_politika.aspx?c=A130421_215557_p_politika_wag>.

HLAVÁČOVÁ, Veronika. *Zeman chce silnější pravomoci v otázce veta. ‚Česko by to posunulo k prezidentskému systému,‘ řekl ministr* [online]. irozhlas.cz, 20. ledna 2019 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/milos-zeman-prezidentske-veto-zmena-ministr-spravedlnosti-jan-knezinek_1901201625_kro>.

JÍŘIČKA, Jan. *Zeman nepotěšil vězně, nebude udílet amnestie ani milosti* [online]. iDnes.cz, 8. března 2013 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <https://zpravy.idnes.cz/zeman-nebude-udilet-milosti-ani-amnestie-ff5-/domaci.aspx?c=A130308_123113_domaci_jj>.

JURMAN, Miroslav. *Typologie prezidentských milostí* [online]. epravo.cz, 3. prosince 2001 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/typologie-prezidentskych-milosti-15471.html>>.

KALENSKÁ, Renata, ČIHÁK, Ondřej. *Právník: Zeman není exces, ale vynikající příklad toho, jak se má chovat lidem volený prezident* [online]. rozhlas.cz, 14. března 2016 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://plus.rozhlas.cz/pravnik-zeman-neni-exces-ale-vynikajici-priklad-toho-jak-se-ma-chovat-lidem-6542763>>.

KOCUROVÁ, Lucie. *Prezident jmenoval místo osmi šest generálů. Odmítl povýšit šéfa BIS a velitele pozemních sil* [online]. 8. května 2018 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/milos-zeman-generalove-bis-michal-prochazka_1805081430_pj>.

KOPECKÝ, Josef. *Evropa musí chránit hranice, napsal Poche. Ovčáček mu vytkl názor na Izrael* [online]. 23. května 2018 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/poche-dopis-cssd-migrace.A180523_094223_domaci_kop>.

KOPECKÝ, Josef. *Nečas: sundávání Klausových portrétů kvůli amnestii je hloupé gesto* [online]. iDnes.cz, 9. ledna 2013 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/premier-petr-necas-vysvetluje-amnestii.A130109_092059_domaci_kop>.

KOPECKÝ, Josef, BAROCHOVÁ, Anna. *Zeman nechá Rusnoka vládnout i bez důvěry, dokud neskončí vyšetřování* [online]. iDnes.cz, 7. srpna 2013 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/zeman-pred-poslanci-hajil-rusnokovu-vladu.A130807_111223_domaci_kop>.

KUCHYŇOVÁ, Zdeňka. *Zeman nesouhlasí s kontrasignací při jmenování členů rady České národní banky* [online]. radio.cz, 30. ledna 2015 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://www.radio.cz/cz/rubrika/zpravy/zeman-nesouhlasí-s-kontrasignací-při-jmenování-clenu-rady-cnb>>.

KUNŠTEK, Martin. *Zeman: Zákaz kouření v hospodách bych vetoval!* [online]. blisty.cz, 4. ledna 2013 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://www.blisty.cz/art/66775-milos-zeman-zakaz-koureni-v-hospodach-bych-vetoval.html>>.

MACHÁČEK, David. *Prezident nepodepsal zákon. Porušil ústavu?* [online]. iHNed.cz, 4. května 2004 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://archiv.ihned.cz/c1-14318020-prezident-nepodepsal-zakon-porusil-ustavu>>.

NĚMCOVÁ, Barbora. *Klaus odmítl podepsat úpravu registrovaného partnerství, nechal ji ale projít* [online]. iDnes.cz, 25. června 2008 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/klaus-odmitl-podepsat-upravu-registrovaneho-partnerstvi-nechal-ji-ale-projit.A080625_164720_domaci_ban>.

NĚMEC, Jan. *Expert: Amnestie postavená na hlavu, je to akt vlády* [online]. aktualne.cz, 10. ledna 2013 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/expert-amnestie-postavena-na-hlavu-je-to-akt-vlady/r~i:article:768190>>.

POHANKA, Vít, VINCOUREK, Lukáš. *Klaus vede spor o velvyslance se Schwarzenbergem* [online]. irozhlas.cz, 26. září 2010 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/klaus-vede-spor-o-velvyslance-se-schwarzenbergem-201009261243_lvincourek>.

ROVENSKÝ, Jan. *Rychetský: Ústavní zvyklosti jsou jako Columbova manželka* [online]. novinky.cz, 17. srpna 2013 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://www.novinky.cz/domaci/310817-rychetsky-ustavni-zvyklosti-jsou-jako-columbova-manzelka.html>>.

ŘÍHA, Michal. *Výběr soudců Nejvyššího soudu Spojených států, I. část: Role prezidenta* [online]. pravni prostor.cz, 17. srpna 2015 [cit. 15. dubna 2019]. Dostupné na <<https://www.pravni prostor.cz/clanky/ostatni-pravo/vyber-soudcu-nejvyssiho-soudu-spojnych-statu-i-cast-role-prezidenta>>.

SEDLÁČKOVÁ, Veronika, ČIHÁK, Ondřej. *Přímá volba nepřímo změnila ústavu. Prezident má mít stejnou váhu jako Sněmovna, říká právník* [online]. rozhlas.cz, 20. října 2017 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://plus.rozhlas.cz/prima-volba-nepriamo-zmenila-ustavu-prezident-ma-mit-stejnou-vahu-jako-snemovna-6507263>>.

SHABU, Martin. *Zeman naléhal na odchod šéfa BIS. Prezidentovi neustupovat, měla se shodnout vládní koalice* [online]. 6. října 2018 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <https://www.lidovky.cz/noviny/zeman-nalehal-na-odchod-sefa-bis-prezidentovi-neustupovat-mela-se-shodnout-vladnioalice.A181005_222334_In_noviny_ele>.

SOUKUP, Jaroslav. *Klaus nebude blokovat vázaný mandát pro vládu, ale nepodepíše ho* [online]. novinky.cz, 29. května 2009 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na

<<https://www.novinky.cz/domaci/170058-klaus-nebude-blokovat-vazany-mandat-pro-vladu-ale-nepodepise-ho.html>>.

STRAŠÍKOVÁ, Lucie. *Může prezident kádrovat ministry? Jiná doba, jiný názor Miloše Zemana* [online]. ceskatelevize.cz, 9. prosince 2013 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1060059-muze-prezident-kadrovat-ministry-jina-doba-jiny-nazor-milose-zemana>>.

ŠÍDLOVÁ, Tereza. *ODS podpořila Schwarzenberga ve sporu se Zemanem* [online]. aktualne.cz, 26. dubna 2013 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/politika/ods-podporila-schwarzenberga-ve-sporu-se-zemanem/r~i:article:778134>>.

WEIGL, Jiří. *O co v případě Rath vlastně jde* [online]. klaus.cz, 24. října 2005 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://www.klaus.cz/clanky/2191>>.

ZELENKA, Jakub, KÁLAL, Jan. *Vládu Němcové by fakticky vedl Kalousek, horoval Zeman pro Rusnoka* [online]. lidovky.cz, 7. srpna 2013 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <https://www.lidovky.cz/domov/jiri-rusnok-boj-o-hlasy-nevzdava-rano-jednal-s-lidem.A130807_093314_in_domov_jzl>.

ZELENÝ, Petr. *Politologové odmítli přímou volbu prezidenta, oslabila by vládu* [online]. iDnes.cz, 24. května 2011 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/prima-volba-prezidenta-a-politologove.A110524_134843_domaci_zep>.

Shrnutí

Tématem diplomové práce jsou „Prvky prezidentského systému a pravomoci prezidenta v Ústavě České republiky“. Práce je zaměřena primárně na komparaci pravomocí prezidenta České republiky, které mu Ústava poskytuje, s právní úpravou v zemích, které jsou obecně považovány za typické příklady zemí s poloprezidentským a prezidentským ústavním systémem. Zmíněn je rovněž historický vývoj pravomocí prezidenta v ústavních listinách Československa a způsob využívání prezidentských pravomocí prezidenty České republiky. V závěru je pak provedeno zhodnocení toho, zda je možné při současné úpravě prezidentských pravomocí uvažovat o posunu k poloprezidentskému či prezidentskému systému.

Summary

The theme of this master's thesis is „Aspects of a presidential system and the presidential powers in the Constitution of the Czech Republic“. The thesis focuses primarily on the comparison of the powers of the President of the Czech Republic granted to them by the Constitution with the legislation in countries generally regarded as prime examples of semi-presidential and presidential constitutional systems. Historical development of presidential powers in the constitutions of Czechoslovakia is also mentioned as well as the manner in which the Presidents of the Czech Republic used their powers. At the conclusion, a possible shift to a semi-presidential or presidential system within current presidential powers is also assessed.

Klíčová slova

Prezident; ústava; ústavní systém; prezidentský systém; poloprezidentský systém; prezidentské pravomoci

Keywords

President; constitution; constitutional system; presidential system; semi-presidential system; presidential powers